

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครอง ผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในเบื้องต้นก่อนที่จะศึกษาในบทต่อไป

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

หากพิจารณาถึงความพยายามเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยจะพบว่ามีความหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคมาก่อนที่จะมีการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งสามารถจำแนกเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อน และกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองผู้บริโภค นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีและที่มาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (สุขุม ศุภนิติย์, 2552, หน้า 1-3)

ในอดีต การค้าและเศรษฐกิจของโลกอยู่ในขอบเขตจำกัด หรือในวงแคบ เช่น ในท้องถิ่น เป็นต้น สภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีความสลับซับซ้อนมากนัก เพราะกระบวนการผลิตเป็นแบบเรียบง่ายตลาดยังเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกันและกันรัฐไม่ต้องจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายที่เฉพาะเจาะจง เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของแนวคิดในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งอยู่บนความมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกัน จึงส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีเกิดขึ้นโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการเท่ากัน รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยการค้าหลักหนึ่งจึงเกิดขึ้น ได้แก่ ในการซื้อขาย ผู้ซื้อต้องระวัง เพราะหากมีความเสียหายใด ๆ ในทรัพย์สินที่ซื้อขายกันนั้นความเสียหายนั้นตกเป็นของผู้ซื้อเอง

ปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจ การค้าขายหรือบริการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนขึ้น การผลิตสินค้าใช้วัตถุดิบที่ทันสมัยเกินกว่าความรู้ธรรมคาของผู้บริโภคตามได้ทัน ผู้ผลิตต่างหาวิธีลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งบางกรณี

ส่งผลให้สินค้ามีคุณภาพด้อยลงประกอบกับการค้าพาณิชย์ขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ นอกเหนือไปจากระดับท้องถิ่น สินค้าในตลาดมีการแพร่กระจายและเพิ่มประเภทหรือชนิดมากยิ่งขึ้นกว่าก่อน หลักที่เคยถือว่าผู้ซื้อต้องระวัง จึงขาดความยุติธรรมในแง่ว่า ผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ความระมัดระวังในระดับธรรมดาไม่สามารถช่วยให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าต่อเงินที่สูญเสียไปและยังอาจก่อให้เกิดอันตรายจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาโดยคาดไม่ถึงด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสนใจต่อการพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะได้รับความคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายตามสัญญาหรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีละเมิดตามกฎหมายเดิม ต่อมาจึงออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่เคยมีอยู่เดิม ทั้งในด้านความรับผิดชอบในทางสัญญาหรือการละเมิดให้เอื้ออำนวยต่อการเยียวยาชดใช้ความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเน้นด้านการควบคุมกำกับกิจกรรมทางการผลิต โดยรัฐเพื่อป้องกันความเสียหายและการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อผู้บริโภค (สำหรับในบางประเทศ)

2. กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการสามารถใช้กฎหมายต่อไปนี้ฟ้องคดีได้โดยตรง

2.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236-239 ระบุถึงความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนและมาตรา 270-275 ระบุถึงความผิดเกี่ยวกับการค้าที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอาหาร ยา เครื่องบริโภคอื่น ๆ รวมถึงการค้าเกี่ยวกับการชั่ง ตวง วัด ปริมาณสินค้า คุณภาพ และที่มาของสินค้าด้วยวิธีกำหนดโทษปรับและจำคุกไว้ในกรกระทำผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติอย่างไรก็ตาม ในมาตรา 236-239 มิได้ระบุถึงบทบัญญัติคุ้มครองกรณีอาหารเกิดอันตรายต่อร่างกายหรือสุขภาพของประชาชนโดยไม่อาจคาดหมายได้ ต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาหรือกระทำโดยประมาท ในขณะที่ มาตรา 270-275 กฎหมายคุ้มครองเฉพาะการควบคุมการใช้เครื่องชั่ง ตวง วัด การขายของโดยหลอกลวง แห่่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณ การปลอมเครื่องหมายการค้า การเลียนเครื่องหมายการค้า และการนำเข้ามาเพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้าอันเป็นสินค้าปลอม แต่มิได้คุ้มครองการประกันคุณภาพสินค้า อันตรายที่เกิดจากสินค้าปลอมที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานหรือการกำหนดราคาสูงเกินความเป็นจริง ถึงแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญามีประโยชน์ต่อการคุ้มครองผู้บริโภคผู้ได้รับความเสียหายอย่างตรงที่สุด หากผู้เสียหายใช้สิทธิในการฟ้องคดีแต่โดยส่วนใหญ่

ผู้บริโภครที่เป็นประชาชนไทยมักใช้สิทธิดังกล่าวน้อยเพราะไม่ต้องการฟ้องร้องคดีในศาลอีกทั้งการฟ้องคดีอาญาไม่สามารถได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นทำได้เพียงนำตัวผู้กระทำผิดไปลงโทษ

2.2 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

ประมวลกฎหมายมาตรา 420 บัญญัติเรื่องละเมิดที่กว้างมาก ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการปรับใช้กับกรณีคุ้มครองผู้บริโภคที่ลักษณะละเมิดต้องกระทำโดยจงใจหรือโดยประมาททำให้ผู้บริโภคเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ ทรัพย์สิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความเสียหายในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่เกิดจากเหตุซึ่งไม่อาจคาดหมายได้หรือไม่จงใจของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการอีกทั้งถึงแม้ว่ามีบทสันนิษฐานว่าจำเลยจงใจหรือประมาททำให้เป็นความผิดอยู่ในมาตรา 422 ซึ่งเป็นกรณีฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายเพื่อปกป้องบุคคลอื่นก็ตาม แต่บทสันนิษฐานตามมาตรานี้ไม่เด็ดขาดจำเลยจึงสามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้จงใจหรือประมาทแต่อย่างใดเพื่อปฏิเสธความรับผิด

2.3 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจ้างทำของ

การจ้างทำของตามกฎหมาย หมายความว่า การตกลงรับจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จโดยมีการตกลงให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม การจ้างทำของมีความหมายกว้างมาก บทบัญญัติเรื่องจ้างทำของในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คุ้มครองสิทธิของผู้ว่าจ้างเฉพาะกรณีดังนี้

(1) ผู้รับจ้างไม่เริ่มทำการในเวลาอันควรหรือชักช้า ฝ่าฝืนข้อกำหนดแห่งสัญญาปราศจากความผิดของผู้ว่าจ้าง จนอาจคาดล่วงหน้าได้ว่าการนั้นไม่สำเร็จภายในเวลาที่กำหนดตามที่ตกลงกันไว้ ผู้ว่าจ้างเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องรอให้ถึงเวลากำหนดส่งมอบ (มาตรา 593)

(2) ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระในการทำการงาน ผู้รับจ้างต้องจัดหาชนิดที่ดี (มาตรา 589)

(3) หากเกิดความชำรุดบกพร่องเพราะสภาพแห่งสัมภาระผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบ (มาตรา 591) หากผู้รับจ้างรู้อยู่แล้วว่าสัมภาระนั้นไม่เหมาะสม

(4) ผู้รับจ้างต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องเท่าที่ปรากฏขึ้นภายในหนึ่งปี นับแต่วันส่งมอบ หรือที่ปรากฏขึ้นภายในห้าปี ถ้าการที่ทำนั้นเป็นสิ่งปลูกสร้างกับพื้นดิน นอกจากเรือนโรงทำด้วยเครื่องมือ (มาตรา 600)

(5) ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ และการที่จ้างนั้นพังทลายหรือบุบสลายลงก่อนได้ส่งมอบกันถูกต้องความวินาศตกเป็นภาระแก่ผู้รับจ้าง หากมิได้เป็นการกระทำของผู้ว่าจ้างสินจ้างเป็นอันไม่ต้องใช้ (มาตรา 603)

(6) ในกรณีที่มีผู้รับจ้างช่วง ผู้รับจ้างคงต้องรับผิดชอบเพื่อความประพฤติกหรือความผิด
 อย่างไม่ใด ๆ ของผู้รับจ้างช่วงด้วย (มาตรา 604)

แม้บทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้ว่าจ้างหรือผู้บริโภ
 ทั่วไปพอสมควรแต่ยังปรากฏกรณีนอกเหนือจากบทบัญญัติยกตัวอย่างการปลูกสร้างผิ
 พระราชบัญญัติควบคุมอาคารซึ่งแม้จะมีพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างและพระราชบัญญัติ
 ควบคุมอาคารออกบังคับใช้ แต่ผู้เสียหายที่สามารถฟ้องร้องคดีได้ มีเพียงพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้
 รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายเหล่านี้เท่านั้นผู้ว่าจ้างไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยตรง

2.4 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย

บทบัญญัติเรื่องซื้อขายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อใน
 ฐานะผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าทรัพย์สินซึ่งซื้อขายชำรุดบกพร่องทำให้เสื่อมราคาหรือประโยชน์อันมุ่งจะ
 ใช้เป็นปกติหรือมุ่งหมายโดยสัญญาผู้ขายต้องรับผิดชอบ (มาตรา 472)

(2) หากมีกรณีบุคคลภายนอกมีสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ได้ซื้อขายกันเพราะความผิด
 ของผู้ขาย ผู้ขายต้องรับผิดชอบ (มาตรา 475)

(3) ในกรณีข้อสัญญากันระหว่างผู้ซื้อผู้ขายว่าไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำรุด
 บกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิข้อสัญญาเช่นว่านี้ไม่อาจคุ้มครองผู้ขายในผลที่ผู้ขาย
 กระทำไปเองหรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้รู้อยู่แล้วและปกปิดเสีย (มาตรา 485)

ถึงแม้ว่าบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายนี้มีใช้เด็ดขาดว่าผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ
 แต่ยังมีหลายมาตราที่ไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจการค้าในปัจจุบัน นอกจากนั้นผู้ซื้อเท่านั้นจึง
 สามารถเป็นโจทก์นำคดีฟ้องศาลได้ผู้เสียหายที่ไม่ใช่ผู้ซื้อไม่สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายในทาง
 สัญญาเพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับผู้ขาย

2.5 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์สิน

บทบัญญัติเรื่องเช่าทรัพย์สินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คุ้มครองสิทธิของผู้เช่า
 ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ให้เช่าต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ผู้เช่าจ่ายไปโดยความจำเป็นและสมควรเพื่อรักษา
 ทรัพย์สินซึ่งเช่า (มาตรา 547)

(2) ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สินซึ่งเช่าโดยสภาพเหมาะแก่การที่จะใช้เพื่อ
 ประโยชน์ที่เช่า และต้องเป็นทรัพย์สินที่ซ่อมแซมดีแล้ว (มาตรา 546 และมาตรา 548)

(3) ผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบในการรอนสิทธิ หรือชำระคบกพร่องเช่นเดียวกันกับผู้ขาย (มาตรา 549)

(4) ผู้ให้เช่าต้องจัดการซ่อมแซมทุกอย่างบรรดาซึ่งเป็นการจำเป็น (มาตรา 550)

กรณีบทบัญญัติเรื่องเช่าทรัพย์สินไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดแต่การใช้ทรัพย์สินที่เช่าแต่ประการใดแม้ว่าอาจใช้บทบัญญัติในเรื่องละเมิดได้ แต่บทบัญญัติเรื่องละเมิดใช้ได้เฉพาะกรณีจงใจหรือประมาทเท่านั้น อีกทั้งการนำสืบถึงองค์ประกอบความผิดเป็นภาระของโจทก์ผู้เสียหาย ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นมีอันตรายเพราะส่วนประกอบหรือการผลิตที่ซับซ้อนผู้เช่าอาจยากลำบากต่อการนำสืบถึงความประมาทของผู้ให้เช่า

2.6 การคุ้มครองผู้บริโภคในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ

บทบัญญัติเรื่องเช่าซื้อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้เช่าซื้อในเรื่องความเสียหายอันเกิดแต่การบริโภคทรัพย์สินที่เช่าซื้อเลยแม้แต่บทเดียว (จึงมีการตีความกันว่าต้องโยงเรื่องเช่าทรัพย์สินมาใช้ด้วยอนุโลม) แม้ว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ มีบทบาทมากก็ตาม บทบัญญัติในเรื่องให้สิทธิผู้ให้เช่ารับเงินที่ส่งชำระค่าเช่าทั้งหมดพร้อมกับบอกเลิกสัญญาเอาทรัพย์สินที่ให้เช่าคืนได้เมื่อมีการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสองครั้งติดกันก็วางอยู่บนรากฐานที่ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาให้ผู้เช่าทรัพย์สินโดยมีเงื่อนไขว่าจะขายให้หากผ่อนชำระราคาครบถ้วน ดังนั้นกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงยังเป็นของผู้ให้เช่าอยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้เช่าซื้อไม่สามารถชำระราคางวดใดงวดหนึ่งติดกันถึงสองครั้ง กฎหมายถือว่าผิดสัญญา ผู้ให้เช่าเรียกทรัพย์สินคืนได้ การที่กฎหมายให้สิทธิดังกล่าวแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ยุติธรรมและเหมาะสมหรือไม่กับสภาพการค้าและเศรษฐกิจในปัจจุบัน จากประมวลกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ก่อนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ที่กล่าวมาทั้งหมด เหมาะกับสภาพสังคมในอดีตที่ไม่สลับซับซ้อน แต่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในสังคมปัจจุบันอีกต่อไป

3. การคุ้มครองผู้บริโภคนอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522

กฎหมายที่มีวัตถุประสงค์คุ้มครองผู้บริโภคมีอยู่มากมาย สำหรับกฎหมายเฉพาะที่นอกเหนือจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 สามารถจำแนกกลุ่มโดยคร่าว ได้แก่ กลุ่มเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการบริโภค กลุ่มเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการบริโภค และกลุ่มที่ทำหน้าที่ควบคุมการเผยแพร่ข้อเท็จจริงหรือการโฆษณา ทั้งนี้การเลือกกฎหมายดังกล่าวมาใช้ต้องดูที่วัตถุประสงค์และหลักการของกฎหมาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้กฎหมายต่อไป ตัวอย่างกฎหมายดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ.2518 เป็นต้น

การประกอบธุรกิจและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ

ในการศึกษาถึงการประกอบธุรกิจ จำเป็นต้องศึกษาถึงความหมายของคำว่า “ธุรกิจ” และ “ขาย” ในแง่ความหมายทั่วไปและความหมายทางกฎหมาย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจ” ว่า ธุรกิจ หมายถึง การงานประจำเกี่ยวกับอาชีพค้าขาย หรือกิจการอย่างอื่นที่สำคัญและที่ไม่ใช่ราชการ

พจนานุกรมฉบับมติชน พ.ศ.2547 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธุรกิจ” หมายถึง กิจการเกี่ยวกับการค้าและบริการ

“ธุรกิจ” หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์กระทำขึ้นเพื่อมุ่งหวังผลกำไรหรือสิ่งตอบแทนโดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่นำเอาวัตถุดิบหรือทรัพยากรทางธรรมชาติมาแปรรูปให้อยู่ในรูปของสินค้าและบริการ เพื่อจำหน่ายและให้บริการแก่สังคมภายใต้กฎเกณฑ์ที่สังคมนั้น ๆ กำหนด (เรื่องไร สุวรรณดำรงชัย, 2552, หน้า 12)

“ธุรกิจ” หมายถึง กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะแสวงหากำไรจากการประกอบธุรกิจนั้น ๆ (เรื่องไร สุวรรณดำรงชัย, 2552, หน้า 12)

“ธุรกิจ” หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจำหน่ายและการให้บริการ และการกระทำนั้น ๆ กระทำไปเพื่อหวังผลกำไรหรือรายได้เป็นการตอบแทนจากการลงทุนด้วยทรัพย์สิน แรงงานและการกระทำนั้น ๆ มีความเสี่ยงต่อการขาดทุนด้วย (เรื่องไร สุวรรณดำรงชัย, 2552, หน้า 12)

“ธุรกิจ” หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดมีสินค้าและบริการขึ้น แล้วมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน และมีวัตถุประสงค์จะได้ประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมนั้น (รุ่งทิภา ศรีสัตย์, 2552, หน้า 12)

“ธุรกิจ” หมายถึง กิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและการพาณิชย์ที่มีเป้าหมายทางด้านกำไรในการจัดหาสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (รุ่งทิภา ศรีสัตย์, 2552, หน้า 12)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ธุรกิจ” ไว้จึงต้องอาศัยเทียบเคียงจากกฎหมายอื่นที่ได้กำหนดคำจำกัดความดังกล่าวไว้ โดยเทียบเคียงจากพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 โดยให้คำจำกัดความคำว่า “ธุรกิจ” หมายถึง การประกอบกิจการในทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม การบริการหรือกิจการอย่างอื่นเป็น

การค้า จึงต้องนำคำจำกัดความคำว่า “ธุรกิจ” ในพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542 มาใช้บังคับกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยในฐานะที่เป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งตามมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงสรุปได้ว่า ธุรกิจ หมายถึง การประกอบกิจการทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม การบริการหรือกิจการอื่นใดเป็นการค้า เพื่อประโยชน์อันมีมูลค่าเป็นผลกำไรตอบแทนการลงทุนและอำนาจควบคุมดูแลที่แตกต่างกันออกไป (เรื่องไร สุวรรณดำรงชัย, 2552, หน้า 13) และสำหรับคำว่า “ขาย” ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 หมายความว่ารวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า

1. เป้าหมายของการประกอบธุรกิจ

ธุรกิจ (Firms) คือ องค์กรซึ่งทำการแปรรูปปัจจัย (Input) หรือทรัพยากรให้เป็นผลผลิต (Output) หรือเป็นสินค้าที่สามารถนำไปขายได้ ธุรกิจจะได้รับส่วนแตกต่างระหว่างรายรับจากการขายและรายจ่ายจากการซื้อปัจจัยที่ใช้ในการผลิตและการขายธุรกิจส่วนใหญ่ตั้งขึ้นเพื่อหาเงิน เรียกกันว่า ธุรกิจเพื่อแสวงหากำไร ข้อสมมติฐานของแบบจำลองของทางเศรษฐศาสตร์ส่วนมาก เป้าหมายหลักของผู้ประกอบการธุรกิจ ได้แก่ การทำกำไรสูงสุด ผู้ประกอบการต้องขายในปริมาณที่เหมาะสม และธุรกิจจะผลิตอย่างมีประสิทธิภาพตามปริมาณปัจจัยที่กำหนดให้ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการอาจมีเป้าหมายอื่นนอกเหนือจากการหากำไรสูงสุด ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่ อาจขายออกขายสูงสุดแทนที่การแสวงหาผลกำไรสูงสุด ในทำนองเดียวกันผู้ประกอบการอาจใช้จ่ายเงินไปในสิ่งของที่ฟุ่มเฟือย เช่น การตกแต่งสำนักงาน ซึ่งทำให้ธุรกิจมีกำไรน้อยลงแต่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโดยตรง (จรี ตาปนันท, 2551, หน้า 11 อ้างอิงจาก ปิลันธนา เล่าอัศรภาคย์, 2552 หน้า 60)

มีปัจจัยหลายประการที่ทำให้ผู้ประกอบการหันเหไปจากพฤติกรรมหากำไรสูงสุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องทำตามเงื่อนไขของสังคม ซึ่งผันแปรไประหว่างบริษัทหรือระหว่างสังคมต่าง ๆ หรือภายใต้เงื่อนไขเวลาที่แตกต่างกันด้วย ความอยู่รอดของธุรกิจขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างกำไร กำไรจึงยังคงนับเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจ (เอกอรุณ อวนสกุล, 2552, หน้า 15 อ้างอิงจาก ปิลันธนา เล่าอัศรภาคย์, 2552 หน้า 60) ถ้าสถานประกอบการดำเนินการอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้กำไร อาจเป็นสาเหตุให้สถานประกอบการนั้นต้องออกจากธุรกิจโดยบริษัทคู่แข่งซึ่งหากำไรสูงสุด

เป้าหมายของธุรกิจไม่ได้อยู่ที่กำไรเท่านั้น ความสำเร็จของธุรกิจต้องมาจากเป้าหมายอีกส่วนหนึ่งนั่นได้แก่ การทำธุรกิจ โดยมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเสริมสร้าง

ความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า พนักงาน นักลงทุน ชุมชน และสังคม บุคคลในกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ เรียกว่า ผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งหมายถึงคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธุรกิจทั้งในด้านการประสบความสำเร็จ และด้านผลตอบแทนที่ได้จากธุรกิจ เห็นได้ว่าธุรกิจหลาย ๆ ธุรกิจให้ความสนใจว่าการผลิตและการ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสังคมอย่างไรบ้าง (พรพรหม พรหมเทศ, 2551, หน้า 4 อ้างอิงจาก ปีลันธนา เล่าอัครภาคย์, 2552, หน้า 61)

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ประเทศหรือรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) ล้วนแต่ยึดมั่นอยู่ในลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) ทั้งสิ้น ลัทธินี้สอนว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ซึ่งมีลักษณะที่เป็นนามธรรม ปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมของความสามารถของมนุษย์ในอันที่กำหนดชะตากรรมของตนได้ด้วยตนเอง (Self Determination) อนึ่งมนุษย์แต่ละคนมีความสามารถเช่นนี้ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อแต่ละคนมี “แดนแห่งเสรีภาพ” (Sphere of Individual Liberty) ภายในแดนแห่งเสรีภาพของตนนี้ แต่ละคนคิดหรือทำการใดก็ได้ อย่างอิสระ ปลอดจากการแทรกแซงตามอำเภอใจของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้ปกครองได้ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐจึง ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนจำต้องมีและใช้ไปเพื่อพัฒนาบุคลิกแห่งตนทั้งในทางกายภาพและในทางจิตใจ ซึ่ง นิยมเรียกว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” (Fundamental Right and Liberties) ให้แก่ราษฎร สิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้มีจำนวนมากน้อยแตกต่างกันออกไปตามสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของแต่ละประเทศแต่ละยุคสมัย แต่ในทุกประเทศและทุกยุคสมัยถือกันว่า สิทธิในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินเป็น แก่นของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

2.1.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สิทธิ (Right) คือ อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่กระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินบุคคลอื่น เช่น สิทธิทางหนี้ กรรมสิทธิ์ ฯลฯ ยกตัวอย่าง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่ง หรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน หรือให้ละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

เสรีภาพ (Liberty) ได้แก่ ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น ภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขา ไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์ กล่าวโดยสรุปเสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลใดที่กำหนดตนเอง (Self determination)

โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง

ดังนั้น เสรีภาพจึงแตกต่างจากสิทธิ ซึ่งเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เป็นประโยชน์แก่ตน การที่กฎหมายรับรองเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้แก่บุคคลย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นด้วยเหมือนกัน หน้าที่ที่ต้องเคารพเสรีภาพของเขา ผู้ทรงเสรีภาพมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงที่เรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนข้อขวางการใช้เสรีภาพของตน หากได้มีอำนาจตามกฎหมายเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตน หรือเอื้ออำนวยให้ตนใช้เสรีภาพได้สะดวกขึ้น

ในปัจจุบัน ได้มีการใช้คำว่า สิทธิ และคำว่า เสรีภาพ ปะปนกัน เช่น เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์แต่ละคนพึงมีในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์รวมกันว่า สิทธิมนุษยชนในสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้แก่บุคคลรวมกันว่า สิทธิขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เป็นสิทธิในเสรีภาพ กล่าวคือ เป็นอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการรบกวนขัดขวางของรัฐนั่นเอง

ดังนั้น มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำสิ่งใดก็ได้ โดยสิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่ตนมีสิทธิกระทำโดยถูกกฎหมาย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.1.2 ทฤษฎีด้านสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ประเทศเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบันต่างนำหลักรัฐธรรมนูญนิยม ตลอดจนหลักสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ โดยต่างให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศของตน โดยให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นหลัก ส่วนการจำกัดสิทธิและเสรีเป็นข้อยกเว้น เช่น หากกรณีของรัฐต้องให้ความสำคัญคุ้มครองประโยชน์สาธารณะของมหาชน หรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ เป็นต้น ในที่นี้ขอกล่าวถึงการที่รัฐให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนผ่านกระบวนการทางกฎหมาย เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หรือหลักกฎหมาย และการใช้อำนาจของรัฐผ่านหน่วยงานของรัฐหรือผ่านพนักงานของรัฐ อันมีผลกระทบทางตรงต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองอ้าง “สิทธิธรรมชาติ” (Natural Rights) เป็นพื้นฐานข้ออ้างของการมีสิทธิเสรีภาพของผู้อยู่ใต้อำนาจปกครอง (กุลพล พลวัน, 2538, หน้า 12)

“สิทธิตามธรรมชาติ” คือ แนวคิดที่นักปราชญ์ชาวกรีกเสนอไว้ต่อสังคม โดยมีสาระสำคัญ ได้แก่ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิดจนถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าว ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิเสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กัน และผู้ใดละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดจะก่อให้เกิดจินตภาพหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพความเป็นมนุษย์ได้ (วีระ โลจายะ, 2532, หน้า 12)

ต่อมาเมื่อผู้คนในสังคมเกิดความเชื่อในแนวความคิดที่ว่าด้วย “สิทธิธรรมชาติ” ผู้มีอำนาจปกครองจำเป็นต้องเชื่อหรือต้องงดเว้นการปฏิบัติที่เป็นการลบหลู่ความเชื่อดังกล่าวของประชาชน สาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความชอบธรรมในอำนาจปกครองของผู้ปกครองขึ้นได้ ผู้มีอำนาจปกครองมีหน้าที่เคารพในแนวความคิดที่ว่าด้วย “สิทธิธรรมชาติ”

กล่าวโดยสรุป แนวความคิดจากอารยธรรมตะวันตกในเรื่องสิทธิธรรมชาติเป็นแนวความคิดที่แสดงให้เห็นว่า รัฐมีอำนาจปกครองประชาชนนั้นเป็นรัฐที่มีอำนาจจำกัด เนื่องจากประชาชนมีสิทธิธรรมชาติ ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สินและความเสมอภาค ซึ่งต่อมามีการขยายความครอบคลุมไปถึงสิทธิเสรีภาพบริวารต่าง ๆ อาทิ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองป้องกันไม่ให้ถูกจับกุมคุมขังโดยอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ล่วงละเมิดในเคหสถาน สิทธิเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา (วีระ โลจายะ, 2532, หน้า 466)

สิทธิเสรีภาพในชีวิต สิทธิเสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาค ตลอดจนสิทธิบริวารทั้งหลาย ซึ่งมีที่มาจากธรรมชาติตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ “สิทธิทางแพ่งหรือสิทธิพลเมือง” ในปัจจุบันนั่นเอง อย่างไรก็ตาม นับแต่แนวความคิดในเรื่อง “สิทธิธรรมชาติ” มีกำเนิดขึ้นในสังคมมนุษย์ และกลายเป็นแนวความคิดที่ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองยกขึ้นกล่าวอ้าง เพื่อจำกัดอำนาจของผู้มีอำนาจปกครองตลอดมานั้น การจำกัดอำนาจปกครองดังกล่าวมีลักษณะเป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น

สิทธิเสรีภาพของประชาชน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐผู้มีอำนาจปกครองกับผู้อยู่ใต้อำนาจการปกครองของรัฐ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนด้วยกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้วมุ่งเน้นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองกับประชาชน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งในความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความขัดแย้งที่ยังคงอยู่ตลอด กล่าวคือ “มีการขัดแย้งกันในระหว่างผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐ ซึ่งได้แก่ ประชาชนกับผู้มีอำนาจ ในลักษณะที่ผู้มีอำนาจปกครองมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจอย่างเต็มที่

แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองก็พยายามดิ้นรนที่จะมีสิทธิเสรีภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะมีได้” (วีระ โลจายะ, 2532, หน้า 1)

ทุกครั้งที่สังคมมนุษย์โน้มเอียงหนักไปทางด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้มีอำนาจปกครองใช้อำนาจเกินขอบเขต หรือเป็นหน้าที่ของประชาชนที่อยู่ใต้อำนาจปกครองมีและใช้สิทธิเสรีภาพอย่างไม่มีขอบเขต อาจเกิดกระแสต้านให้กลับไปสู่จุดที่ควรเป็นดุลยภาพ ซึ่งกินเวลาช้าหรือเร็ว สันติหรือรุนแรงเพียงใดขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยทั้งภายในและภายนอกสังคมหนึ่ง ๆ

การที่จะทราบว่าจะจุดใดควรเป็นจุดดุลยภาพ หรืออีกนัยหนึ่ง จุดที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครอง กับอำนาจปกครองของรัฐหรือผู้ปกครองมีลักษณะสมดุลกัน กล่าวคือ ประชาชนหรือผู้ใต้อำนาจปกครองมีและใช้สิทธิเสรีภาพที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมส่วนรวมและบุคคลอื่น ขณะเดียวกันรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองมีและใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อความสุขสันติของสังคมส่วนรวมนั้น ต้องทราบถึงประวัติความเป็นมา ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าโดยทั่วไปความสมดุลระหว่างสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับอำนาจปกครองของรัฐ หรือผู้มีอำนาจปกครองเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่ยั่งยืน และกฎหมายที่รัฐร่วมกับประชาชนของรัฐสร้างขึ้นมาจำกัดอำนาจรัฐ โดยที่รัฐคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้ในกฎหมายดังกล่าว กฎหมายของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ กฎหมายที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญ” กฎหมายอื่นของรัฐที่มีลำดับศักดิ์รองจากรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนเหมือนกัน แต่มีความสำคัญน้อยกว่ารัฐธรรมนูญ

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน นับเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 4 มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับการคุ้มครอง รวมถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้บัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 (The Universal Declaration of Human Rights, 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 (International Covenant on Civil and Political Rights, 1966) อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพมากขึ้น แต่การละเมิดสิทธิเสรีภาพยังปรากฏอยู่เป็นประจำ ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา นอกจากนี้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็ยังไม่ตรงกัน ไม่ว่าจะป็นในหมู่ประชาชนด้วยกัน หรือระหว่างรัฐกับประชาชน (สุจิต บุญบงการ, 2547, หน้า 30) ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงสร้างกลไกในการตรวจสอบและการเยียวยา เพื่อแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิ

เสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไม่ว่าจะเป็นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือรัฐกับประชาชน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ และได้กำหนดสิทธิต่าง ๆ ขึ้นมูลฐานของราษฎรไว้โดยการประกอบกิจการหรือการทำการค้า ต้องทำหรือแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรมและเสรี ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจ และเป็นการส่งเสริมการลงทุน ดังนั้นไม่ว่าประกอบอาชีพอะไร ผู้ประกอบการทุกคนจึงมีเสรีภาพในการดำเนินธุรกิจที่กฎหมายไม่ได้ห้าม ดังเช่นการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ถือเป็นประกอบอาชีพอย่างหนึ่ง และปัจจุบันการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ได้มีขยายตัวและส่งผลให้ทางภาคเศรษฐกิจมีการขยายตัวขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตรายส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ยกตัวอย่าง ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบธุรกิจ หรือปัญหาเกี่ยวกับการขนส่งวัตถุอันตราย และจากปัญหาดังกล่าวนั้นเป็นเหตุให้ภาครัฐเข้ามาควบคุมการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตราย โดยมีการสร้างมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อควบคุมผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐไม่สามารถเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ เนื่องจากประชาชนมีเสรีภาพในการดำเนินธุรกิจที่กฎหมายไม่ได้ห้าม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ตามหลักสิทธิและเสรีภาพขึ้นมูลฐาน ดังนั้นผู้ประกอบการเกี่ยวกับวัตถุอันตราย จึงมีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพดังกล่าวได้ แต่การประกอบอาชีพนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจตามหลักของศาล และตามหลักรัฐธรรมนูญ อีกทั้งสัมพันธ์กับประเภทของสิทธิและเสรีภาพขึ้นมูลฐานของราษฎร โดยแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ดังต่อไปนี้

ระบบเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน เป็นระบบทุนนิยม หรือเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม กล่าวคือ เป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้เสรีภาพแก่เอกชนในการเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เศรษฐกิจทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตนหามาได้ มีเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งเลือกอุปโภค บริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ แต่เสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การดำเนินการใด ๆ ต้องไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลอื่น ใช้ระบบของการแข่งขันโดยมีราคา และระบบตลาดเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร โดยรัฐบาลไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่มีหน้าที่เพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และการป้องกันประเทศ

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมีประโยชน์ในแง่ ทำให้เอกชนมีเสรีภาพในการเลือกตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็มีข้อเสียเช่นกัน กล่าวคือ อาจก่อให้เกิดปัญหาการเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล โดยพื้นฐานทำให้การมีรายได้ไม่เท่ากัน และการใช้ระบบการแข่งขันหรือกลไกราคาอาจทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างสิ้นเปลือง

ระบบเศรษฐกิจของไทยมีการเปิดเสรี เปิดโอกาสให้เอกชน มีเสรีภาพในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ และเอกชนสามารถแข่งขันกัน ในทางเศรษฐกิจได้ โดยที่ทางภาครัฐไม่เข้ามาแข่งขันกับเอกชน ซึ่งแต่เดิมสมัยสุโขทัยมีระบบเศรษฐกิจการค้าแบบเสรีดังเช่น ในปัจจุบัน เห็นได้ชัดจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ที่ได้ระบุไว้ว่า “ใครใคร่ค้าช้างค้า ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าเงื้อง่า ทองค้า” จากหลักศิลาจารึกดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น มีการค้าแบบเสรี ใครจะขายสินค้าอะไรก็ได้ตามความสมัครใจ ไม่มีการผูกขาด และระบบเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัย สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจในปัจจุบัน คือประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ

การกำหนดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ และแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นทางการเป็นธรรมเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจและแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นทางการเป็นธรรม ต้องพิจารณาหลักการแข่งขันโดยเสรีในทางการค้าการลงทุน หลักการแข่งขันโดยเสรีในทางการค้าการลงทุนอย่างเป็นทางการเป็นธรรม ได้แก่ การแข่งขันโดยปราศจากการผูกขาดทางการค้าการลงทุนและธุรกิจ และอยู่ภายใต้กฎหมายเพื่อประโยชน์ของความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการจำกัดเสรีภาพในการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นทางการนั้น จำกัดได้เฉพาะที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อเป็นการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย ความสงบ ความเรียบร้อย การรักษา การป้องกันชาติบ้านเมือง กล่าวคือ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั่นเอง

2.2.1 สิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจตามหลักสากล

หลักการสิทธิเสรีภาพนั้นการใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นด้วย ซึ่งสิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจนั้น มีหลักว่า บุคคลมีเสรีภาพในการประกอบธุรกิจโดยเสรี รัฐเข้าไปแทรกแซงการประกอบธุรกิจของเอกชนไม่ได้ เว้นแต่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวทำไปเพื่อประโยชน์ของการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.2.2 สิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยอยู่ในหมวด 3 เพื่อเป็นการคุ้มครองและกำหนดสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎร ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 43 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยมาตรา 4 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกัน การผูกขาดหรือขัดขวางไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

จากบทบัญญัตินี้แสดงให้เห็นว่า ภาครัฐได้ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกประกอบอาชีพ ดังนั้นไม่ว่าผู้ใดประกอบธุรกิจประเภทใดก็ได้หากธุรกิจนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติต้องห้ามไว้ชัดเจน และการประกอบธุรกิจนั้นต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดด้วย

การที่รัฐเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพจะกระทำมิได้เมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายโดยเฉพาะเพื่อการ ดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศ
- (2) เพื่อคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภคต่าง ๆ
- (3) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (4) เพื่อการจัดระเบียบการประกอบอาชีพ
- (5) เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค
- (6) เพื่อการผังเมือง
- (7) เพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม
- (8) เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน
- (9) เพื่อขัดขวางไม่เป็นธรรมในการแข่งขันในเรื่องการประกอบอาชีพ

ด้วยเหตุนี้ การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ผู้ประกอบการวัตถุอันตราย มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพ และการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 43 ได้ให้สิทธิเอาไว้ ผู้ประกอบการจึงมีเสรีภาพในการดำเนินธุรกิจที่กฎหมายไม่ได้ห้ามได้ อย่างไรก็ตาม การประกอบกิจการวัตถุอันตรายนั้น อาจส่งผลกระทบต่อสังคมและต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนได้ การที่รัฐเข้ามาควบคุมธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรืออีกนัยหนึ่งรัฐเข้ามาแทรกแซงการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้น ถือเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เป็นเพียงภาครัฐเข้ามาควบคุมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

2.2.3 ประเภทของสินค้าและเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐเสรีประชาธิปไตยได้ให้ความคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพขั้นมูลฐานของราษฎรไว้ในรัฐธรรมนูญ ในบรรดาบทบัญญัติว่าด้วย สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยสามารถจำแนกสิทธิและเสรีภาพขั้นมูลฐาน ได้แก่

(1) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

(1.1) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

(1.2) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

(1.3) สิทธิในทรัพย์สิน

(1.4) เสรีภาพในเคหสถาน

(1.5) เสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายใน

ราชอาณาจักร

(1.6) สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่

ส่วนตัว

(1.7) เสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

(1.8) เสรีภาพในการถือศาสนา

(1.9) การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้

(2) สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่

(2.1) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

(2.2) สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา

- (2.3) สิทธิในการได้รับการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ
- (3) สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง ได้แก่
- (3.1) เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม
- (3.2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

2. ทฤษฎีผลประโยชน์

ทฤษฎีผลประโยชน์เป็นทฤษฎีเก่าแก่ที่สุดที่รู้จักกันมาแล้วตั้งแต่สมัยโรมัน ดังที่นักกฎหมายในปลายยุคคลาสสิก Ulpian ได้กล่าวเอาไว้ใน Digesten ที่ 1, 1, 1, 2 ว่า “ Huius studii duae sunt positiones, publicum et privatum, publicum ius est quod ad statum rei romanae spectat, privatum quod ad utilitatem singulorum spectat ” (การศึกษานิติศาสตร์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ กฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชนเป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสถานภาพของรัฐโรมันส่วนกฎหมายเอกชนเป็นเรื่องที่พิจารณาเกี่ยวกับประโยชน์เอกชน) จากประโยคดังกล่าวที่ Ulpian ได้แยกเรื่องของรัฐและผลประโยชน์ของส่วนรวมไว้ตรงกันข้ามกับเรื่องของเอกชนและผลประโยชน์ของส่วนบุคคล และเป็นจุดเริ่มต้นของการพิจารณาความแตกต่างระหว่างกฎหมายมหาชนและกฎหมายเอกชน ที่มีความสำคัญทั้งในประวัติศาสตร์และในกฎหมายปัจจุบัน ทฤษฎีผลประโยชน์มองที่ตัวประโยชน์ที่อยู่เบื้องหลังของกฎเกณฑ์ที่เป็นกฎหมายเป็นสำคัญ (Die Interessenlage “im Hintergrund” der rechtlichen Regelungen) และถือว่าบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อสนองต่อการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม หรือที่บัญญัติขึ้นแต่สนองต่อเป้าหมายนั้นมากกว่าเป็นกฎหมายมหาชน ส่วนกฎหมายเอกชนในความเห็นของทฤษฎีผลประโยชน์นั้น ได้แก่ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อการคุ้มครองหรือเพื่อให้มีการชดเชยผลประโยชน์ของเอกชนเป็นกฎหมายเอกชน จุดสำคัญของการแบ่งของทฤษฎีผลประโยชน์ จึงอยู่ที่ประโยชน์ของส่วนรวม

แต่ความแตกต่างหรือความตรงกันข้ามระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์ส่วนรวมอย่างทฤษฎีผลประโยชน์อธิบายมานั้น ก็ไม่เพียงพอที่จะอธิบายความแตกต่างแยกขอบเขตของกฎหมายเอกชนกับกฎหมายมหาชนได้ชัดเจนพอ เพราะประโยชน์ (Interesse) คำนี้เป็นความรู้สึกทางอารมณ์ที่มีต่อข้อเท็จจริง ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวเฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่จะมีได้สำหรับชุมชนรวม (Gemeinschaft) ความรู้สึกในประโยชน์นั้นเป็นความรู้สึกที่ถ่ายทอดมาอีกต่อหนึ่ง เพราะชุมชนเองมีความรู้สึกเช่นนั้นเองไม่ได้ แต่ผู้ที่อยู่ในชุมชนนั้นต่างหากเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สึกของชุมชนส่วนรวมนั้นออกมาแทน ซึ่งก็คือเอกชนแต่ละคนในชุมชนนั้นและมาตรการต่าง ๆ ของกฎหมายที่มีขึ้น ก็เพื่อที่จะสนองความต้องการของทั้งเอกชนและมหาชน ตัวของกฎหมายเองก็เป็นเพียง

ปรากฏการณ์สังคมอย่างหนึ่ง ยกตัวอย่างการสังคมสงเคราะห์ก็เป็นเรื่องของกฎหมายมหาชนมาแต่ไหนแต่ไร แต่ก็ไม่สามารถจะพูดได้ว่าปัจเจกประโยชน์ของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือนั้นสำคัญน้อยกว่า จึงเป็นไปได้ยากที่จะหาขอบเขตที่แน่นอนให้กับกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาโดยอาศัยทฤษฎีนี้เท่านั้น ความจำเป็นที่จะต้องหามาตรการอื่นนอกเหนือกฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาบ่อยครั้งนักที่จะพูดว่าอะไรเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น โดยเฉพาะมูลเหตุจูงใจในการออกกฎหมายนั้น ๆ บ่อยครั้งที่ไม่อาจกล่าวได้ชัด

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกับการประกอบธุรกิจ

การประกอบธุรกิจต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ เพื่อควบคุมกำกับให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้าและความปลอดภัยในการบริโภค นอกเหนือจากกฎหมายที่ผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตาม เช่น การจัดตั้งองค์การธุรกิจ การหาแหล่งทุน การบริหารงานบุคคล การรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึง ตั้งแต่กระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการบางชนิด บางประเภทก็อาจต้องขออนุญาตตามกฎหมาย การกำหนดราคาอาจมีกฎหมายจำกัดเสรีภาพในการกำหนดราคา การจัดจำหน่ายอาจถูกกำกับโดยต้องขออนุญาตและ ซึ่งแม้แต่การโฆษณาสินค้าหรือบริการมีกฎหมายควบคุมกำกับการใช้ข้อความวิธีการโฆษณา หรือจำกัดเวลาที่อนุญาตให้โฆษณา รวมตลอดถึงการอนุญาตก่อนทำเป็นงานโฆษณาในสินค้าบางชนิด อย่างไรก็ตาม หากการจำหน่ายสินค้าหรือบริการก่อให้เกิดความเสียหายจากการบริโภคสินค้าหรือบริการนั้น ผู้ประกอบธุรกิจไม่ว่าในฐานะผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก อาจต้องรับผิดชอบหลักความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้บริโภคใช้สินค้าหรือบริการนั้นโดยผิดวิธี

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจดังกล่าวล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนั้น ในการประกอบธุรกิจผู้ประกอบการจึงต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์และข้อบังคับต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสินค้าหรือบริการถึงเหล่านั้นถึงมือผู้บริโภค ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่มีการกระทำที่ต้องถูกยับยั้งห้ามปรามโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ด้วยเหตุนี้ ในสถาบันการศึกษาด้านวิชาการประกอบธุรกิจ จึงมีการเรียนการสอนด้านการประกอบธุรกิจตั้งแต่การผลิต การกำหนดราคา การจัดจำหน่าย และการโฆษณา เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นกฎหมายเหล่านี้และสามารถใช้เป็นกรอบดำเนินการทางธุรกิจได้อย่างชอบธรรมต่อไป

สำหรับเวทีการค้าระดับโลกในปัจจุบัน เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป สงครามทางเศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญ การแข่งขันทางการค้าเข้มข้นยิ่งขึ้น การกีดกันทางการค้าเป็นอาวุธที่แต่ละประเทศ ใช้เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน ในที่สุดความพยายามลดสถานะการปกป้องผลประโยชน์จึง เกิดขึ้นจากความตกลงให้มีองค์การการค้าโลก World Trade Organization: WTO เพื่อให้ประเทศ สมาชิกได้กำหนดแนวทางการค้าที่เป็นธรรมร่วมกัน อันเป็นผลให้กฎเกณฑ์ทางการค้าที่กำหนดขึ้น ภายใต้อค์การ WTO นี้เป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้ร่วมกันมากขึ้น ดังนั้น การประกอบธุรกิจจึงมีโอกาสขยาย อาณาเขตมากขึ้นภายใต้หลักการค้าเสรีมากขึ้นและเสมอภาคกัน การทำธุรกิจทั้งภายในประเทศและ ต่างประเทศต่างต้องปรับสภาพและแผนการดำเนินการ ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สากล มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎเกณฑ์เกี่ยวกับความปลอดภัย ความมีมาตรฐาน ในการผลิต คุณภาพ การรับรองคุณภาพ ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ล้วนมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค และผู้ประกอบการ ต้องระมัดระวังในการปฏิบัติตามเพื่อให้ดำรงธุรกิจต่อไปได้ในยุคการค้าเสรี การวางแผนทางธุรกิจ หากปราศจากการคำนึงถึงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ธุรกิจอาจประสบปัญหาในอนาคต ดังนั้นการ เรียนรู้และเข้าใจกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องการประกอบธุรกิจอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจภายในประเทศหรือธุรกิจส่งออก (สุขุม ศุภนิศย์, 2552, หน้า 18-20)

1. นโยบายการคุ้มครองผู้บริโภค

การคุ้มครองผู้บริโภค โดยใช้มาตรการทางกฎหมายในประเทศต่าง ๆ มีความก้าวหน้าและ พัฒนาต่างกัน ในประเทศที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรมมากก็ยิ่งมีความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายในการบริโภคอันเกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นมาก การพัฒนาหลักกฎหมายเพื่อใช้ดำเนินการ คุ้มครองผู้บริโภคของประเทศเหล่านี้ ก็ยังมีมากกว่าประเทศที่ยังด้อยกว่าในด้านความเจริญทาง อุตสาหกรรม นอกจากนี้ ในประเทศเหล่านี้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคยังเกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับการรักษาสภาพที่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจให้คงอยู่ได้ เป็นต้นเหตุแห่งการใช้มาตรการทาง กฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบธุรกิจและเป็นผลให้ผู้บริโภคได้รับความเป็น ธรรมมากขึ้น ในด้านการเยียวยาความเสียหายนั้น หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) หรือ การกำหนดให้ผู้อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุดต้องรับผิดชอบโดยไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ ความผิด ได้ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคมากขึ้น ภายใต้อารมณ์ต่าง ๆ กัน สู้แล้วแต่กฎหมายหรือเหตุผลของประเทศเหล่านั้นจะพึงมี นอกจากนี้ในแง่การฟ้องให้รับผิดชอบ ทาง สัญญาซึ่งยกเลิกหลักนิติสัมพันธ์ (Privities Rule) แม้ผู้บริโภคจะมีใช้คู่สัญญาก็มีสิทธิได้รับการ ชดใช้ในทางแบ่งได้

สำหรับประเทศไทยนั้นการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นงานใหม่ที่เพิ่งเริ่มมีขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.2522 อันถือได้ว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีในสังคมที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ดังนั้นทุกฝ่ายควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดในการคุ้มครองผู้บริโภคให้ถูกต้อง โดยต้องยอมรับว่าการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นมีไว้แต่การใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเดียว โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรการเหล่านั้นจึงจะแก้ปัญหาที่เกิดจากการบริโภคได้สำเร็จ หากแต่เป็นหน้าที่ของสังคมอย่างชัดเจนที่ต้องร่วมมือกัน ทั้งในด้านการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากการบริโภค โดยใช้ความระมัดระวังให้มากขึ้นในการบริโภค และในด้านสร้างสำนึกแห่งการรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibilities) ให้เกิดขึ้นในการผลิต โดยวิธีการให้การศึกษาด้านการบริโภคให้แก่ประชาชนให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน และการวางกฎระเบียบในการควบคุมการผลิตให้รัดกุมแต่ละอ่องตัวมากขึ้น ในประเทศไทยนั้นยังไม่มีกรณีวิจัยถึงอันตรายอันเกิดจากการบริโภคอย่างจริงจัง ดังนั้น จึงไม่อาจสรุปได้ว่าอันตรายเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด เกิดจากสินค้าประเภทใด เกิดจากผู้ผลิตรายใหญ่หรือรายย่อย เช่นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ลักษณะการผลิตเป็นอย่างไร สาเหตุที่แท้จริงเกิดจากข้อบกพร่องของกระบวนการผลิต เครื่องจักร หรือคนงาน หรือเกิดจากความมั่งงายหวังกำไรของผู้ผลิตเอง หรือเกิดจากการปฏิบัติไม่ถูกวิธีในการใช้หรือบริโภคสินค้านั้น ๆ โดยผู้บริโภคเอง เหล่านี้หากมีข้อเท็จจริงที่แจ่มชัดและจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแสวงหาทางแก้ไขได้ถูกต้อง

โดยแท้จริงแล้ว การคุ้มครองผู้บริโภคนั้นไม่ใช่ว่าจะมุ่งหมายให้ผู้บริโภคแต่เพียงฝ่ายเดียวได้รับประโยชน์ หรือเพื่อเป็นทางที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหายได้โดยถูกกฎหมาย หากมีวัตถุประสงค์ที่มากกว่านั้นคือ การพยายามทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบอย่างยิ่งขึ้นในสังคมของผู้ผลิต และลดภาวการณ์เสี่ยงภัยในการบริโภคลง และยิ่งกว่านั้น ยังมุ่งหมายให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมเป็นไปด้วยความยุติธรรมด้วย ซึ่งการคุ้มครองผู้บริโภคของไทยจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ดังนี้

2. นโยบายของรัฐ

หากรัฐบาลมีนโยบายที่เข้มแข็งในด้านการพัฒนาการบริโภคของประชาชน เล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยของชีวิตคนในชาติและความเป็นและความเป็นธรรมในสังคม ความหวังที่จะเห็นหน่วยงานของรัฐบาลที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ก็คงจะไม่เลือนรางเกินไป นโยบายของรัฐบาลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของรัฐบาล ซึ่งแล้วแต่ว่าพรรคการเมืองพรรคใดจะเป็นรัฐบาล จึงเปลี่ยนแปลงได้

ตลอดเวลา สิ่งหนึ่งที่น่าจะเป็นข้อสังเกตได้ก็คือ นักการเมืองในประเทศตะวันออกไม่มีใครสนใจปัญหาด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างจริงจัง ผิดกับซีกโลกตะวันตก ซึ่งนักการเมืองมักจะหยิบยกประเด็นนี้เป็นข้อจูงใจเรียกคะแนนนิยมให้ตนได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

3. นโยบายของหน่วยงานของรัฐ

หากหน่วยงานของรัฐรับนโยบายมาปฏิบัติด้วยความสุจริตและรวดเร็ว กับทั้งพยายามปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างซื่อตรงแล้ว สถานะของหน่วยงานคงจะดำรงอยู่ในภาวะสมดุลไม่เอียงไปข้างหนึ่งข้างใดได้ ทั้งนี้สำคัญที่ส่วนประกอบย่อย ๆ ของหน่วยงาน คือผู้บริหารงานทุก ๆ ฝ่ายกับนโยบายที่มีเหตุผล กล่าวคือปฏิบัติแล้วไม่เกิดปัญหาแก่ผู้บริโภคและผู้ประกอบธุรกิจเกินไป

4. การสร้างความสัมพันธ์ในด้านการปฏิบัติงาน

ระหว่างหน่วยงานตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองการบริโภคในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยความสะดวกแก่กันและกัน ก็เป็นประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นไปได้เต็มที่ เพราะความเป็นจริงแล้วหน่วยงานที่รับผิดชอบและกฎหมายที่รองรับหน่วยงานเหล่านี้มีมากมาย แต่หาทำงานด้านนี้บรรลุความสำเร็จได้เต็มที่ไม่ว่า ดังนั้น หนทางที่จะทำให้การคุ้มครองผู้บริโภคของไทยเจริญก้าวหน้าได้ก็คงต้องมีหน่วยงานประสานงานคุ้มครองด้านบริโภค ซึ่งอาจเป็นสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันก็ได้ แต่ต้องมีแผนและนโยบายที่ช่วยประสานงานด้านการปฏิบัติการตามกฎหมายและข้อมูลข่าวสารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความเอาใจใส่ในการบริโภคของประชาชนในชาติ

หากประชาชนไทยได้มองเห็นความจำเป็นในการบริโภคให้ถูกวิธี แสวงหาความรู้ในการบริโภคที่ปลอดภัยและช่วยป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคแล้ว การคุ้มครองผู้บริโภคจะเป็นงานที่ง่ายขึ้นอีกเท่าตัว ความคิดกับความเชื่อที่ว่าเสียเวลาทำกินที่จะไปเอาเรื่องกับพ่อค้าสมอมใส่ที่ขายของปลอม ของขาดน้ำหนักหรืออาหารผสมสารมีพิษ หรือเมื่อเกิดความเสียหายเปรียบเทียบในการบริโภค ก็ไม่ทราบว่าจะตนเองมีสิทธิในฐานะเป็นผู้บริโภคอย่างไรจึงไม่คิดจะร้องเรียน ความคิดที่ผิด ๆ เหล่านี้ เป็นอุปสรรคอันใหญ่ต่อการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภค

6. การใช้มาตรการทางกฎหมาย

การใช้มาตรการทางกฎหมาย เช่น การดำเนินคดีแก่ผู้ประกอบการที่ทำผิดกฎหมาย เพราะถ้าโดยแท้จริงแล้วการดำเนินการโดยใช้มาตรการทางกฎหมายชนิดนี้ขบขัน เช่น การฟ้องคดี จำคุกหรือปรับ ไม่มีผลทำให้อัตราการกระทำความผิดลดลง จากการทำสถิติสำรวจดูแล้ว โดยเฉพาะ ในอังกฤษนั้น Ross Cranston อ้างว่า การดำเนินคดีไม่ทำให้กระทำผิดลดน้อยลง และอาจกล่าวได้ว่าการบังคับตามกฎหมายในเรื่องคุ้มครองผู้บริโภคนี้ เป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันระหว่างบุคคลสามฝ่ายคือ ผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย และเจ้าพนักงานของรัฐ การใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดไม่ใช่ทางแก้ปัญหาในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้ผล

ดังนั้น ทศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้บัญญัติกฎหมายในเรื่องของการใช้กฎหมาย เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าในประเทศไทยงานด้านนี้จะยังเป็นสิ่งใหม่ หากในอนาคตการบังคับตามกฎหมายฉบับนี้ไม่มีผลให้การกระทำผิดลดน้อยลงได้ก็ควรจะต้องพิจารณาถึงนโยบายการใช้กฎหมายและควรกำหนดวิธีการในการเพิ่มความคุ้มครองให้แก่ผู้บริโภคเสียใหม่ ทั้งนี้อาจอาศัยหลักที่เรียกว่า “Negative Enforcement” หรือการอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลสามฝ่าย ดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางมิใช่จะใช้แต่หลักการลงโทษอย่างเดียว

7. การกระจายหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคออกเป็นสาขา

แม้ว่าวิธีการเช่นนี้จะมีอุปสรรคอยู่บ้าง แต่หากนโยบายรัฐบาลใดวางไว้ชัดเจนว่า สนับสนุนการดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้โยจัดสรรงบประมาณให้มีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพได้ การกล่าวอ้างว่างบประมาณแผ่นดินมีน้อย ไม่อาจดำเนินการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการบริหารบ้านเมืองให้สมบูรณ์ได้นั้น เป็นข้ออ้างที่ทำได้ง่าย เพราะแท้จริงแล้วหากเศรษฐกิจของประเทศยิ่งเจริญขึ้นเท่าใด การบริหารในระบบราชการควรจะเจริญมากขึ้นเท่านั้น งบประมาณจากภาษีที่เรียกเก็บจากรายภาษีและรายได้ของรัฐในด้านอื่น ๆ เป็นไปได้ว่าการมีระบบภาษีที่ดีการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ก็ควรจะดีขึ้นเท่า ๆ กับที่เศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้นทุก ๆ วัน ดังนั้นรัฐบาลควรจะต้องหาทางเพิ่มทุน การบริหารงานของประเทศและความสุขของประชาชนจึงบรรลุวัตถุประสงค์ได้

ที่จริงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับทั่วประเทศ แต่หน่วยงานของรัฐที่รับรองกฎหมายฉบับนี้มีอยู่หน่วยเดียวในกรุงเทพฯ ดังนั้น การกระจายหน่วยงานออกไปสู่ชนบทจะเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในหมู่ประชาชนมากยิ่งขึ้น ต่อมาใน พ.ศ.2528 มีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคประจำจังหวัดทั่วทุกจังหวัด ควรเฝ้าติดตามต่อไปว่าจะมีผลงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างไร

8. การแก้ไขกฎหมาย

ประเทศไทยยังมีกฎหมายอีกหลายลักษณะซึ่งมีบทบัญญัติไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย เช่าซื้อ หรือในบางกรณีก็ไม่มีหลักประกันด้านความยุติธรรมในด้านการบริโภคให้แก่ประชาชนเลย เช่น กรณีสาธารณูปโภคต่างๆ อันเป็นกิจการที่รัฐดำเนินการ เช่น ไฟฟ้า ประปา รถเมล์ รถไฟ เป็นต้น

ในส่วนที่เป็นตัวบทกฎหมายนั้นเป็นไปได้ที่จะให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติเสียใหม่ ส่วนในเรื่องอื่นนั้น เช่น สาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชน หากจะมีกฎหมายที่วางหลักประกันในทางที่ยุติธรรมแก่ผู้บริโภค คงจะต้องมีการริเริ่มกันใหม่และใช้เวลานาน ไม่ว่าจะออกมาในรูปของคณะกรรมการรับพิจารณาเรื่องราคาของไฟฟ้า น้ำประปา หรือคณะกรรมการรับเรื่องร่ำร้องทุกข์ และพิจารณาเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม เช่นที่ดำเนินการอยู่ในต่างประเทศ ปัญหาสำคัญไม่ใช่อยู่ที่ตัวบทกฎหมาย แต่อยู่ที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายมากกว่าว่า จะมาจากไหนและทำหน้าที่ได้ดีเพียงใดในอันที่จะทำให้เกิดความยุติธรรมต่อการบริการบริโภค

ในส่วนที่เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง ควรมีกาแก้ไขนิยามคำว่าผู้บริโภคเสียใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้บริโภคโดยทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะคู่สัญญาเพิ่มบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในอีกหลาย ๆ ด้านเข้าไว้ให้สมบูรณ์ด้วย เช่น การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญา ด้านการให้เครดิต และการกู้เงิน การรับผิดชอบในความเสียหายจากการบริโภคสินค้า การประกันคุณภาพสินค้า เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญแก่การดำรงชีวิตในปัจจุบันเพิ่มขึ้นทุกวัน สมควรที่จะต้องมีกฎและข้อบังคับมารองรับ มิฉะนั้นแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นจะตกแก่ผู้บริโภคสถานเดียวโดยไม่มีทางป้องกันได้เลย

นอกจากนี้แล้ว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนี้มีข้อพิจารณาว่า หลักเรื่องความรับผิดชอบเด็ดขาด หรือความรับผิดชอบของผู้ที่อยู่ในฐานะที่ป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุดไม่ต้องพิสูจน์ความผิด ควรนำมาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคหรือไม่ ทั้งนี้รวมถึงการบัญญัติให้ผู้เสียหายจากการบริโภคมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งได้เอง โดยได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมหรือการแก้ไขระบบดำเนินคดีให้รวดเร็ว เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภค ก็ควรจะมีการพิจารณาไปถึง เพราะว่สิ่งเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญของการคุ้มครองและช่วยบรรเทาความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ดีที่สุดทางหนึ่ง

9. ความร่วมมือระหว่างประเทศ

นอกจากการแก้ไขกฎหมายในประเทศแล้ว ในระหว่างประเทศก็ควรที่จะสนับสนุนหรือเสนอแนะวิธีที่จะร่วมมือกันระหว่างประเทศทั้งหลาย เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคโดยผ่านองค์กร

ระหว่างประเทศต่าง ๆ เมื่อมีโอกาส ทั้งนี้ในแง่ของปัจจุบันที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ยารักษาโรค อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เหล่านี้ หากมีการวิเคราะห์ปัจจัยใด ๆ อันเป็นประโยชน์แก่การบริโภคโดยส่วนรวมแล้ว สมควรที่จะมีการเผยแพร่และร่วมมือกันป้องกันอันตราย และพิชิตภัยจากการบริโภคปัจจัยเหล่านี้ให้ทราบโดยทั่วกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดได้แก่ กรณียารักษาโรคซึ่งปรากฏผลข้างเคียง ในเวลาต่อมาหลังจากที่มีการใช้ยาแล้วเป็นเวลานานซึ่งระยะแรกที่ผลิตยาออกสู่ตลาดไม่ทราบว่า จะมีผลเช่นนั้น ดังนั้นหากประเทศผู้ผลิตมีการวิเคราะห์วิจัยที่ดี ทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ ก็อาจช่วยประเทศด้อยพัฒนาซึ่งหวังพึ่งประเทศใหญ่ ๆ เหล่านี้ได้ ในด้านการกระจายเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการวิเคราะห์เหล่านี้เป็นต้น แม้ว่าประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องประหยัดค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์วิจัยก็ตาม แต่ประโยชน์แก่การบริโภคที่ปลอดภัยก็มีได้ด้อยไปกว่าการประหยัดค่าใช้จ่ายที่ว่ำนั้นเลย

10. สร้างอำนาจต่อรองของผู้บริโภค

ในเรื่องการสร้างอำนาจต่อรองของผู้บริโภคนี้ ควรจะต้องสนับสนุนการก่อตั้งหรือรวมตัวกันในรูปสมาคมผู้บริโภค ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างเดียวกัน อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า “Class Action” ถ้าผู้บริโภคกลุ่มใดได้รับความเสียหายอย่างเดียวกันคนใดคนหนึ่งอาจดำเนินการฟ้องคดีเพื่อผู้บริโภคกลุ่มนั้นทั้งหมดได้ โดยให้ผู้บริโภคเหล่านั้นได้ประโยชน์จากการฟ้องคดีด้วยกัน ทั้งนี้ย่อมเป็นทางหนึ่งซึ่งจูงใจให้มีความสนใจในการรวมกันเป็นกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น “Class Action” จะเป็นไปได้เพียงใดขึ้นอยู่กับกรยอมรับและแก้ไขหลักกฎหมาย ในเรื่องของการฟ้องคดีของศาลไทยให้สอดคล้องกันไปด้วย ทั้งนี้อาจจะโดยการยกเว้นเฉพาะเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค โดยออกเป็นกฎหมายเฉพาะก็ได้ อย่างไรก็ตามยังมีหลายประเทศที่ยังไม่ยอมรับหลักการอันนี้ เช่น ในออสเตรเลีย หรือในอังกฤษ

แม้บทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมาตรา 39 จะบัญญัติถึงเรื่องการฟ้องคดีเพื่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวมก็ตาม แต่ก็หาใช่ให้บทบัญญัติของคดีมีผลไปถึงผู้บริโภคที่อาจเสียหายได้ จึงมิใช่บทบัญญัติเรื่อง Class Action

ในปัจจุบัน พ.ศ.2539 มีแนวโน้มด้านการณรงค์ให้ผู้บริโภครักษาสติของตนมากขึ้น โดยองค์กรเอกชนสององค์กร ได้แก่ คณะกรรมการประสานงานเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน (คอปส.) และธุรกิจภาคเอกชนที่เป็นสื่อสารมวลชน คือ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ได้เปิดเวทีให้ผู้บริโภคร้องเรียนถึงสิ่งที่ตนประสบปัญหาในการบริโภคสินค้าและบริการ และเป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการที่ถูกร้องเรียนกับผู้บริโภค คอปส. ออกหนังสือรายเดือนชื่อ ฉลาดซื้อ พิมพ์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น คุณภาพน้ำดื่ม ผลิตภัณฑ์นม

ในขณะปิดสนิท เครื่องสำอาง เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีในการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสิทธิของผู้บริโภคซึ่งก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง เนื่องจากการเปิดโอกาสหรือเวทีให้ผู้บริโภคได้แสดงหรือบอกกล่าวปัญหาที่ตนเองประสบและกระตุ้นให้ผู้ประกอบธุรกิจระมัดระวังในการทำธุรกิจมากขึ้น

11. องค์การอิสระในการคุ้มครองผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญมาตรา 57

ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคมาตรา 57 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์กรอิสระ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎและข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค”

บทบัญญัตินี้ มุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับนโยบายที่เกี่ยวกับผู้บริโภค เพราะในอดีตไม่เคยเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง เนื่องจากรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสิทธิของผู้บริโภคโดยสิ้นเชิงเพียงลำพัง ท้ายที่สุดการดำเนินงานภาครัฐก็ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคได้ทั่วถึง มาตรการตามรัฐธรรมนูญที่เน้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสครั้งแรกให้ผู้บริโภคให้ผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนมีส่วนร่วมผ่านทางตัวแทนในการให้ความเห็นระดับนโยบาย ได้แก่ การกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

แต่ปัญหาว่าจะได้ตัวแทนผู้บริโภคมาประกอบกันเพื่อมีสภาพเป็นองค์กรอิสระได้อย่างไร ดังนั้น จึงเห็นว่าผู้ร่างรัฐธรรมนูญต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นที่ถูกต้องอย่างยิ่ง เพียงแต่ระบบการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องสร้างองค์การผู้บริโภคที่มีความเป็นหนึ่งเดียว และแสดงออกทางความเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้มีองค์กรอิสระเพื่อทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญด้วยวิธีที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการกำหนดบทบาทขององค์กรดังกล่าวให้ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกับองค์กรภาครัฐ และรัฐต้องสนับสนุนให้องค์กรดังกล่าวดำเนินการอยู่ได้

ถ้าหากรัฐตระหนักว่าการคุ้มครองผู้บริโภคจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นหากเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลเสียหาย คือ ผู้บริโภคมีโอกาสกำหนดนโยบายและดูแลป้องกันความเสียหายแทนที่จะเป็นหน้าที่ของรัฐแต่เพียงลำพัง จะทำให้แนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (สุขุม สุภนิตย์, 2552, หน้า 355-370)

12. ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัจจุบันการดำเนินงานในภาคธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วไม่ว่าในด้านการแข่งขันในตลาดที่มีภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงและสูงขึ้น พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วหรือแม้กระทั่งกระแสสังคม ภาวะเศรษฐกิจและปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจแทบทั้งสิ้น ดังนั้นจากสภาวะดังกล่าวทำให้องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องแข่งขันกันอย่างมากซึ่งผลที่เกิดขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมจะต้องได้รับการพิจารณาและให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้นทั้งด้านความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน สภาวะแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจที่ก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายต่าง ๆ การอนามัย และการสาธารณสุข การศึกษา สภาพจิตใจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประเด็นในการบริหารที่องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องหันกลับมาให้ความสนใจกับการตอบสนองสังคมด้วยการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่สังคม หรือเป็นการคืนกำไรให้สังคม นอกเหนือจากการมุ่งเน้นในผลด้านกำไรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งลักษณะและแนวความคิดและการดำเนินงานดังกล่าวนี้เรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ” (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งปัจจุบันไม่เพียงแต่องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่และเป็นองค์กรระดับโลกเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในด้านนี้ แต่องค์กรขนาดเล็กก็สามารถทำได้เช่นกันถ้ามีแนวทางที่ชัดเจน (สุเมธ กาญจนพันธ์ และสุวัฒนา วงษ์กะพันธ์, 2552, หน้า 116)

การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจที่พบเห็นในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การดำเนินงานแบบ “ซีเอสอาร์แท้” และ “ซีเอสอาร์เทียม” ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 2 ด้าน ถือได้ว่าเป็นลักษณะการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมเหมือนกัน แต่ลักษณะการดำเนินงานแบบซีเอสอาร์เทียม จะเป็นการดำเนินงานในลักษณะตามกระแสเป็นสำคัญ เช่น เมื่อเกิดประเด็นด้านโลกร้อน ก็แห่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับโลกร้อนต่าง ๆ การบริจาคเงินเล็กน้อย ๆ ของบริษัทที่ไม่ได้ทำจริงจังอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการดำเนินงานที่เรียกว่า “ซีเอสอาร์เทียม” ทั้งสิ้น ในขณะที่การดำเนินงานแบบ “ซีเอสอาร์แท้” จะเป็นการดำเนินงานที่เกิดจากการวางแผนองค์กรทั้งในระบบ ตั้งแต่ระดับผู้บริหารองค์กร ผู้วางแผนงาน ไปจนถึงระดับปฏิบัติ และมีการผลักดันให้การดำเนินงานนั้นสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพราะฉะนั้น หากองค์กรธุรกิจใดที่ต้องการจะดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เอาจริงเอาจัง เพื่อให้การดำเนินงานในด้านนี้ขององค์กรมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์กรต่อไป ซึ่งแนวทางการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจหลาย ๆ องค์กรในปัจจุบันมักจะมีการสอดประสานการดำเนินงานในด้านนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางด้านการตลาด เช่น ในปัจจุบันที่มีกระแสแนวคิดการตลาด

ในรูปแบบ Green Marketing หรือที่เรียกกันว่า “การตลาดสีเขียว” ที่หลาย ๆ องค์กรต่างพากันออกมาให้ความห่วงใยสังคม ลดภาวะโลกร้อน ฯลฯ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ถุงผ้า การใช้กระดาษรีไซเคิล ซึ่งลักษณะการดำเนินงานแบบนี้จะเป็นการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจที่เป็นกระแส เสมือนเป็นลักษณะการดำเนินงานแบบ “ซีเอสอาร์เทียม” ซึ่งเป็นโครงการดำเนินงานในระยะสั้น ซึ่งการให้ความสำคัญในด้านการวางแผนในการดำเนินงานในระยะยาว จะได้ผลดีกว่าทั้งในด้านตัวเลขทางการตลาด ยอดขาย ลูกค้า สังคม สิ่งแวดล้อม อันเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนที่แท้จริง (สุเมธ กาญจนพันธุ์ และ สุวัฒนา วงษ์กะพันธุ์, 2552, หน้า 134-135)

กระแสการเรียกร้องของประชาชนให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ได้มีมากขึ้นความตื่นตัวในกระแสการสร้างรับผิดชอบต่อสังคม ของภาคอุตสาหกรรมจึงมีมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กหรือใหญ่ เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ จะเห็นได้จากการที่ธุรกิจขนาดใหญ่หลายแห่งต่างพยายามแสดงให้เห็นถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมของตนผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อทีวี วิทยุ สิ่งพิมพ์ รวมถึงรายงานประจำปีของกิจการซึ่งนับเป็นนิมิตหมายอันดียิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังตื่นตัวกับการร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ แม้ว่าจะตื่นตัวในเรื่องนี้ช้ากว่าประเทศในซีกโลกตะวันตกก็ตาม หากสอบถามหรือได้รับฟังแนวคิดของผู้บริหารองค์กรธุรกิจต่าง ๆ ที่พร้อมใจกันร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมกันอย่างเนืองแน่น พร้อมทุ่มงบประมาณสนับสนุนกิจกรรม CSR ในหลากหลายรูปแบบ จะพบว่าส่วนใหญ่แล้ว จะกล่าวว่า เป้าหมายของกิจกรรม CSR คือ เพื่อความยั่งยืนของธุรกิจ เพราะเชื่อว่า การทำ CSR จะช่วยให้ภาพลักษณ์องค์กรธุรกิจในสายตาของลูกค้าดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดปฏิกิริยาตอบสนองในเชิงบวกต่อสินค้าและบริการขององค์กรนั้น ๆ อันนำมาซึ่งความยั่งยืนของธุรกิจ โดยมีหลักฐานทางวิชาการที่สำคัญชิ้นหนึ่งสนับสนุนแนวคิดข้างต้น คือ ผลการวิจัยของศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่ทำการศึกษา ทักษะของผู้บริโภคชาวกรุงเทพฯ เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในประเทศไทย โดยเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคในธุรกิจที่ทำ และไม่ทำ CSR ผลการวิจัยพบว่า ชาวกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่ มีความคิดที่จะเลือกซื้อสินค้าและหรือบริการจากองค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงจะแนะนำต่อให้กับสมาชิกในครอบครัวและญาติพี่น้องให้ช่วยกันสนับสนุนสินค้าและหรือบริการที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ซึ่งแม้ว่าจะเห็นด้วยส่วนหนึ่ง และมีความยินดีกับการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจต่าง ๆ ทั้งไทยและต่างประเทศ ที่ได้ร่วมกันดำเนินการทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่ก็ยังมีความวิตกกังวลใจกับการดำเนินกิจกรรม CSR ของธุรกิจว่า ยังขาดความเข้าใจต่อความคิดพื้นฐานหรือแรงจูงใจที่แท้จริงในการทำ CSR ที่แม้เชื่อว่า หลาย ๆ ท่านจะเข้าใจดี แต่เชื่อว่าอีกหลายท่านอาจกำลังเข้าใจอะไรบางอย่างบิดเบือนไปจากความจริงอยู่บ้าง หรือหากเข้าใจแต่อาจมิได้ลึกซึ้งหรือเชื่อมั่นกับความคิดรากฐานดังกล่าวนัก ซึ่งผลที่ตามมา คือ การดำเนินกิจกรรม CSR อย่างฉาบฉวยหรือ CSR เทียม อาทิเช่น การใช้งบประมาณจำนวนมากในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าบริษัทได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับ CSR ขณะที่ใช้งบประมาณจริงในการทำ CSR เพียงไม่ถึงครึ่งของงบประมาณประชาสัมพันธ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เป้าหมายของการทำ CSR นั้น เป็นเพียงเพื่อยุติภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นหลัก ซึ่งทำให้ประโยชน์ที่สังคมจะได้รับน้อยกว่าที่ควรจะเป็นมากนัก

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรม CSR เทียมอีกมาก เช่น การทุ่มงบประมาณจำนวนมากในโครงการสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อคืนกำไรกลับสู่สังคมของธุรกิจขนาดใหญ่หลายแห่ง ในขณะที่การดำเนินธุรกิจหลักของธุรกิจเหล่านั้นกลับเต็มไปด้วยการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล ทั้งโดยตรงและทางอ้อมหรือมีการเอาไรด์เอาเปรียบทั้งผู้บริโภค คู่ค้าและสังคมส่วนรวมอย่างไรซึ่งความสำนึกในความเป็นธรรมหรือศีลธรรมอันดีงามไม่ว่าจะด้วยการทำลายสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค อันนำมาซึ่งภาระอันยิ่งใหญ่แก่ระบบสาธารณสุขของประเทศอย่างประเมินค่ามิได้ หรือมีการเอาไรด์เอาเปรียบเกษตรกรอย่างไรคุณธรรม จนทำให้เกษตรกรต้องตกทุกข์ได้ยากและอยู่ในวงจรความยากจนอย่างถาวร เสมือนเป็นทาสในเรือนเบี้ยแห่งยุคโลกาภิวัตน์หรือมีการมอมเมาเยาวชนให้หมกมุ่นอยู่กับความบันเทิงที่ไร้สาระและทำลายศีลธรรม วัฒนธรรมอันดีงามของไทยอย่างไม่ลืมหูลืมตา จนทำให้เด็กและเยาวชนบางกลุ่มขาดความสนใจการศึกษาเล่าเรียนและเป็นทาสเทคโนโลยีวัตตุนิยมที่ธุรกิจหยิบยื่นให้สำหรับเหยื่อที่เปราะบางต่อภูมิคุ้มกันเช่นในปัจจุบัน

สำหรับกลยุทธ์รูปแบบหนึ่งที่บริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นิยมทำ โดยอ้างว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การให้การสนับสนุนหรือเป็นสปอนเซอร์ให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น งานบุญ งานกีฬา หรืองานประจำจังหวัด เป็นต้น รวมถึงการทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยมีเจตนาโฆษณาแฝงเข้ามา เพื่อที่จะให้เกิดผลประโยชน์กับบริษัทมากที่สุด จากการที่ถูกมองว่าเป็น “หนึ่งในธุรกิจที่มอมเมาผู้คน” ดังนั้นจึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการทำ CSR มากขึ้นเรื่อย ๆ การทำ CSR ของกลุ่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยนั้น ส่วน

หนึ่งก็ถูกแปลงมาจาก กิจกรรมเพื่อสังคมให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ต่างก็มีโครงการตอบแทนสังคมอยู่แล้ว เมื่อกระแส CSR เข้ามาทำให้บริษัทเหล่านี้ ผัน โครงการเดิม เข้าสู่กระบวนการ CSR อย่างเป็นทางการมากขึ้น โดยจะเน้นไปที่กิจกรรมเชิงสังคม ทั้งใน ด้านกีฬา , วัฒนธรรม และชุมชน เช่น การสนับสนุน โครงการฟุตบอล ด้านดนตรี การสนับสนุนงาน ศิลปวัฒนธรรมประจำปีของแต่ละจังหวัดหรือชุมชน กระนั้นการดำเนินกิจกรรมเชิงรุกทางด้าน CSR ของบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ถูกมองจากสังคมอย่างไม่วางใจนัก

ซึ่งใน พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า บริษัทเหล่านี้จะต้องทำ CSR แต่เป็นเหมือนการบังคับกลาย ๆ ในมาตรา 16 (7) ที่มีข้อความว่า จัด ให้มีหรือส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการให้แก่เยาวชนและประชาชน โดยทั่วไปให้เข้าใจถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นตาม พระราชบัญญัตินี้ส่งผล ให้ บริษัทที่ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องลุกขึ้นมาทำ CSR กันมาก ปัจจุบันผู้ผลิตเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ไม่สามารถที่จะทำโฆษณาได้มากนัก จึงอาจจะมีงบประมาณในส่วนนี้มาทำCSR มากขึ้น

นอกจากกลยุทธ์เหล่านี้ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว อีกกลยุทธ์หนึ่งของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งถือว่าสังคมควรจะพิจารณาอย่างระมัดระวังและให้ ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก็คือ การ โฆษณาแฝงของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพราะแม้ว่าพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ห้ามมิให้โฆษณาทั้งโดยตรงและโดยอ้อมก็ตาม แต่ บริษัทผู้ผลิตกลับมีกลยุทธ์อีกแบบ คือมีการโฆษณาเครื่องหมายตราสินค้าหรือที่เรียกว่า โลโก้ ของ น้ำดื่มและโซดาของบริษัทน้ำเมา ที่มีลักษณะคล้ายคลึง โลโก้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โฆษณาอยู่ตาม ท้องถนน สถานที่ต่าง ๆ เผยแพร่ทางจอแก้วให้คนได้เห็นโลโก้เป็นระยะ ขณะที่ประชาชนทั่วไป เข้าใจว่าโลโก้นี้เป็นเครื่องดื่มน้ำเมา โดยเครื่องหมายตราสินค้าหรือโลโก้ประเภทเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ขณะนี้พบว่ามีการแอบแฝงเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มากขึ้น เช่น การที่บริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายหนึ่งได้ขอ จดทะเบียน โดยใช้กับสินค้าเฉพาะประเภท โซดาและน้ำดื่ม แต่ไม่ได้แจ้งว่าใช้กับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ซึ่งจากการสำรวจทั่วประเทศพบว่าประชาชนเข้าใจว่าโลโก้นี้เป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถึงร้อยละ 88 เข้าใจว่าเป็นน้ำโซดาเพียงร้อยละ 1.7 เท่านั้น ซึ่งการโฆษณาโลโก้ดังกล่าวทำให้เกิด การสับสน และคนทั่วไปจะทราบว่าเป็น โลโก้เบียร์ และธุรกิจเหล่านี้ยังต้องการหลีกเลี่ยงกฎหมาย อ้างสิทธิ์ว่าโลโก้เป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าน้ำดื่ม หรือโซดา ไม่ใช่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงทำ ให้การโฆษณาไม่ต้องถูกควบคุมทั้งในด้านเวลาการโฆษณา ข้อความคำเตือน และขนาดของภาพ

สัญลักษณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดความสับสนของพนักงานเจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป หากปล่อยให้ เป็นเช่นนี้อาจเกิดการลอกเลียนแบบจากบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยี่ห้ออื่น ๆ ได้

ซึ่งการนำเครื่องหมายดังกล่าวมาโฆษณาถือว่ามีความผิดตาม พระราชบัญญัติควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เพราะตามนิยามของกฎหมายไม่ว่าจะจดทะเบียนเป็นสินค้าใดก็ ตาม เช่น น้ำดื่ม นมสด เป็นต้น แต่ถ้าประชาชนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นโลโก้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แล้ว นำมาโฆษณาก็จะถือว่าเป็นการโฆษณาที่ต้องห้ามตามมาตรา 32 ประกอบมาตรา 3 มีโทษจำคุกไม่ เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และยังมีโทษปรับรายวันอีกวันละไม่เกิน 50,000 บาท จนกว่าจะเลิกโฆษณา นอกจากนี้จากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายได้มีมติ เพิ่มเติมว่า การนำเครื่องหมายดังกล่าวมาโฆษณายังถือว่าผิดกฎหมายอีกฉบับหนึ่งคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 มาตรา 22 วรรค 2 เพราะเป็นการโฆษณาที่ใช้ข้อความ ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการและยังถือเป็นการสนับสนุน โดยตรงหรือโดยอ้อมให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรมด้วย โดยหัวใจหลักของการตลาดคือ การสร้างการรับรู้และจดจำตราสินค้าไปยังผู้บริโภค การสร้างความภักดีให้เกิดขึ้นกับตราสินค้า จำเป็นต้องทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเชิงบวกกับองค์กรหรือสินค้าก่อน หากเกิดความรู้สึกดี ๆ แล้ว ก็สามารถใช้เป็นใบเบิกทางให้เกิดความชื่นชอบและนำไปสู่การซื้อสินค้าในอนาคต อย่างไรก็ตาม ธุรกิจเหล่านี้ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย โดยเฉพาะการควบคุมช่องทางการสื่อสาร การตลาด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาทางออกผ่านช่องโหว่ของกฎหมาย เพื่อหาทางสื่อสารตราสินค้าไป ยังผู้บริโภค จึงเป็นที่มาของการสร้างตราสินค้าในผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น น้ำดื่ม โซดา

นักวิชาการผู้ติดตามผลกระทบน้ำเมายังตีแผ่ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง การสื่อสาร ความหมายและการรับรู้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ต่อกิจกรรมที่แสดง ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) โดยสะท้อนให้เห็นว่า น่ากังวลอย่างมากต่อทัศนคติของเยาวชน เพราะนอกจากจะทำให้เกิดพฤติกรรมการดื่มแล้ว ยังจะทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรม CSR ของ ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย และสิ่งที่น่าตกใจกว่านั้นคือ เยาวชนส่วนใหญ่จดจำโลโก้ ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับโลโก้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งถูกใช้ในกิจกรรม CSR ได้อย่างแม่นยำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลโก้ของบริษัทดั้งเดิมที่รับรู้ผ่านช่องทางการตลาดมานานก่อนที่จะมี กฎหมายควบคุม หรือแม้ว่ากิจกรรมเพื่อสังคมบางประเภท จะอาศัยโลโก้ของบริษัทเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แทนโลโก้ของผลิตภัณฑ์ กลุ่มเยาวชนก็ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังผลิตภัณฑ์ของบริษัท ได้

ดังนั้น บริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ซึ่งชูนโยบายเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม จึงไม่ควรพยายามหาช่องว่างในการสื่อสารเพื่อสร้างการจดจำให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้แก่นักดื่มหน้าใหม่ เพราะบุคคลเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ บริษัทผู้ผลิตควรให้ความจริงจังต่อความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน การนำเงินจากผลประโยชน์ที่ได้มาจัดกิจกรรมช่วยเหลือสังคม บริจาคเงินให้แก่ผู้ประสบความเดือดร้อน หรือแม้แต่ให้การสนับสนุนทางด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะหรือวัฒนธรรมจริงอยู่สังคมทั่วไปอาจมองว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่หากพิจารณาถึงเจตนาที่แท้จริงของผู้ผลิต เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้ผลิตเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ได้จากการจำหน่ายในแต่ละปีซึ่งถือเป็นจำนวนที่มหาศาลแล้วถือว่าเงินที่นำมาจัดกิจกรรมให้การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือดังกล่าว เป็นเพียงเงินจำนวนน้อยนิดเท่านั้นและไม่มีที่ยั่งยืน ดังนั้น หากบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์จะแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริงแล้ว ก็ไม่ควรมีเจตนาในการที่จะสร้างการจดจำในผลิตภัณฑ์ของตนแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนโดยวิธีนี้ ควรแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยลดปริมาณการผลิตและการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ถือว่าเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติมากกว่า ส่วนแนวคิดในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่ผ่านมานั้นถือเป็นสิ่งที่ดีอยู่ทั้งด้านการศึกษา และกีฬา แต่ควรจะให้การสนับสนุนอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทำเฉพาะช่วงที่สังคมให้ความสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งหากผู้ผลิตเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ทำได้จริงจะเป็นผลดีแก่ประเทศชาติอย่างมหาศาล

แนวคิดทฤษฎีและที่มาของการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

ในประเทศไทย หลักฐานความเป็นมาของสุรายังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเริ่มมาแต่เมื่อใด แต่อาจอนุมานได้ว่า ผู้คนในดินแดนแถบนี้รู้จักสุรามานาน โดยเฉพาะหากคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า คนในดินแดนแถบนี้รู้จักข้าว (วัตถุดิบหนึ่งในการผลิตสุรา) มาแล้วไม่น้อยกว่า 5,000 ปี ดังปรากฏหลักฐานที่ถ้ำปุงสูง จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี หลักฐานเก่าแก่หนึ่ง ได้แก่ จารึกภาษาเขมรที่ปราสาทพนมรุ้ง ที่มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 ถึง 18 กล่าวถึง สุรว่าเป็นหนึ่งในเครื่องบวงสรวงสักการะเทพเจ้า จารึกดังกล่าวยืนยันว่าการใช้สุราในการประกอบพิธีกรรมนั้นมีมาช้านาน และแพร่หลายทั้งในพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ (เลิศ ดาวสุวรรณ, 2553, หน้า 11-12)

คณะวิจัยของ ร.ท.หญิงจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ (จุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ และคณะ, 2551, หน้า 26-27) ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ซึ่งหนึ่งในมิติที่ทำการศึกษา ได้แก่ มิติของช่วงเวลา เพื่อดูแนวโน้มของจำนวนงานวิจัยในแต่ละช่วงเวลาได้แบ่งช่วงเวลาเป็นสี่ช่วง ตามเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2493-2534 เป็นช่วงเกิดพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 ซึ่งกำหนดภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เกี่ยวกับสุรา จนถึงก่อนมีพระราชบัญญัติควบคุมยาสูบ และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ พบว่า ในช่วงเวลานี้มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคสุราในช่วงแรกน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับช่วงอื่น ๆ จนอาจกล่าวได้ว่าเรื่องของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงนี้ยังไม่ได้รับความสนใจในสังคมไทย

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2535-2543 เป็นช่วงเกิดพระราชบัญญัติควบคุมยาสูบ ซึ่งถือเป็นต้นแบบในการทำงานด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนถึงช่วงเวลาก่อนการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า ในช่วงนี้มีเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ การมีพระราชบัญญัติควบคุมยาสูบ พ.ศ.2535 จึงทำให้เกิดกระแสการควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพอื่น ๆ เช่น บุหรี่และสุรา ฯลฯ ซึ่งอยู่ในกลุ่มปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวเช่นกัน

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2544-2546 เป็นช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีพันธกิจด้านการควบคุมปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนถึงช่วงเวลาก่อนการก่อตั้งศูนย์วิจัยปัญหาสุรา การก่อตั้งหน่วยงาน สสส. ซึ่งเป็นองค์กรที่หน้าที่ส่งเสริมสุขภาพและสนับสนุนการรณรงค์ให้ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่งผลให้มีวิทยานิพนธ์ งานวิจัยและตำรา และหนังสือเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงนี้มากขึ้น

ช่วงที่ 4 พ.ศ.2547-2550 เป็นช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ซึ่งเป็นองค์กรที่มีภารกิจด้านการสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนทุนวิจัย เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการสร้างเครือข่ายนักวิจัย นักวิชาการฯ พบว่า ในช่วงนี้มีงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และหนังสือต่าง ๆ เกิดขึ้นมากที่สุด อาจเป็นผลจากการสะสมกระแสสังคมเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เกิดกระแสลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และทำให้สังคมตื่นตัวในการควบคุมปัญหาจากสุรา

ต่อมาในภายหลัง รัฐบาลในช่วงเวลานั้นเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ.2550 และมีผลใช้บังคับในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 ส่งผลให้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับแรกของประเทศไทย ที่มีเจตนารมณ์ในการป้องกันเด็ก เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไปมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยง่าย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

รับผิดชอบพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการจัดทำกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ และคำสั่ง ที่ออกตามพระราชบัญญัติฯ อีกทั้งเพิ่มเติมกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

การควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมโดยมาตรการทางกฎหมาย ถือเป็นวิธีการควบคุมที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าทุก ๆ ประเทศย่อมมีกฎหมายใช้เป็นของตนเอง วัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมายมีส่วนสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมว่า พฤติกรรมใดที่ควรถูกควบคุม โดยกฎหมาย ซึ่งตามแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ได้มีการวางกรอบของกฎหมายในการแยกพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งการกำหนดผลลัพธ์ของพฤติกรรม เช่น การลงโทษ หรือมาตรการอื่นใดที่เหมาะสม และถือว่าเป็นสภาพบังคับตามหลักทฤษฎี ซึ่งในทฤษฎีนิติศาสตร์มีความคิดว่าในระบบกฎหมายมีความสมบูรณ์ในตัวเองไม่ต้องอาศัยหลักการอื่นใดมาอธิบาย กล่าวคือ นิติศาสตร์นั้นเป็นวิชาการที่พยายามสร้างตัวเองให้สมบูรณ์ พยายามแยกตัวเองออกจากศีลธรรม ประเพณี และแสวงหาลักษณะพิเศษของกฎหมายว่ามีความแตกต่างจากกฎเกณฑ์อื่นอย่างไร (เลิศ ดาวสุวรรณ, 2553, หน้า 15)

กระบวนการทางกฎหมายจึงเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งที่รัฐออกมาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ให้อยู่กันอย่างปกติสุข แต่กระบวนการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวอาจไม่ดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จได้ หากสังคมไม่วางหลักพื้นฐานทางคุณธรรม จริยธรรมหรือถูกขัดเกลาจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ฯลฯ และการขัดเกลาดังกล่าวหากมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางบวกหรือได้รับการสนับสนุนที่ดีจากสังคม บุคคลในสังคมก็จะปฏิบัติตามเป็นอย่างดี ในทางตรงข้าม หากความสัมพันธ์เป็นไปในทางลบ บุคคลจะฝ่าฝืนกฎระเบียบนำไปสู่พฤติกรรมทางอาชญากรรม กระบวนการทางสังคมและศาสนาเป็นหนึ่งในปัจจุบันของการลดพฤติกรรมด้านอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งหากเปรียบเทียบภาวะการณ์ทางสังคมที่เกิดจากปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างประเทศของผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะพบปัญหาและผลกระทบเกิดขึ้นน้อยกว่าประเทศที่มีความเป็นอิสระและเสรีภาพในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เลิศ ดาวสุวรรณ, 2553, หน้า 16)

โดยทั่วไป พื้นฐานของแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งประกอบด้วย 7 หมวด 45 มาตรา (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2553, หน้า 1-6) ได้แก่

หมวดที่ 1 คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (มาตรา 5-9)

หมวดที่ 2 คณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดมัลเลอร์ (มาตรา 10-23)

หมวดที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดมัลเลอร์ (มาตรา 24-25)

หมวดที่ 4 การควบคุมเครื่องดัดมัลเลอร์ (มาตรา 26-32)

หมวดที่ 5 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดัดมัลเลอร์ (มาตรา 33)

หมวดที่ 6 พนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 34-37)

หมวดที่ 7 บทกำหนดโทษ (มาตรา 38-45)

โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบัญญัติทั่วไป

มีการกำหนดคำนิยามไว้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติฯ

“เครื่องดัดมัลเลอร์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ไม่รวมถึงยา
วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

“ผู้ติดเครื่องดัดมัลเลอร์” หมายความว่า บุคคลที่ติดเครื่องดัดมัลเลอร์จน
ก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ โดยการติดนั้นมีลักษณะที่ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้น
และเมื่อหยุดดื่มจะมีการแสดงของการขาดเครื่องดัดมัลเลอร์ในร่างกาย

“ขาย” หมายความว่า รวมถึง จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้ เพื่อประโยชน์ในทาง
การค้า

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยิน หรือ
ทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงการสื่อสารการตลาด

“การสื่อสารการตลาด” หมายความว่า การกระทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมี
วัตถุประสงค์เพื่อขายสินค้า บริการหรือภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสาร การ
ส่งเสริมการขาย การแสดงสินค้า การจัดหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษ และการตลาด
แบบตรง

“ข้อความ” หมายความว่า การกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง
เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระดาษหรือสิ่งอื่นใด ที่ทำให้ปรากฏ
ข้อความเกี่ยวกับสินค้าซึ่งแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรก
หรือรวมไว้กับสินค้าหรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสาร หรือ
คู่มือสำหรับใช้ประกอบสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้าหรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุ
สินค้านั้น

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์แห่งชาติ
 “คณะกรรมการควบคุม” หมายความว่า คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์
 “สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์
 “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมควบคุมโรค

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

2. การควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์

2.1 กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ ฉลาก และข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า

มาตรา 26 ให้ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีบรรจุภัณฑ์ ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(2) การอื่นตามที่คณะกรรมการควบคุมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.2 กำหนดให้มีการห้ามขายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณต่าง ๆ

มาตรา 27 ห้ามขายเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

(1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา
 (2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา

(3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้าหรือสโมสร

(4) หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก

(5) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(6) สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือร้านค้าในบริเวณสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

(7) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

(8) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

2.3 กำหนดวันหรือเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มาตรา 28 ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัน หรือเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวจะกำหนดเงื่อนไข หรือข้อยกเว้นใด ๆ เท่าที่จำเป็นไว้ด้วยก็ได้

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับกับการขายของผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือตัวแทนของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าไปยังผู้ขายซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

2.4 กำหนดห้ามมิให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์หรือบุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

มาตรา 29 ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- (2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

2.5 กำหนดวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มาตรา 30 ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ใช้เครื่องขายอัตโนมัติ
- (2) การเร่ขาย
- (3) การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย
- (4) ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการ การชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแก่ผู้นำหีบห่อหรือสลากหรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อ

(5) โดยแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือกับสินค้าอื่นหรือการให้บริการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี หรือแจกจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะเป็นตัวอย่างของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขการขายในลักษณะที่เป็นการบังคับซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรงหรือทางอ้อม

(6) โดยวิธีหรือลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

2.6 กำหนดให้มีการห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณที่กำหนด

มาตรา 31 ห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

(1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เว้นแต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา

(2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลและร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักผ่อนบุคคล

(3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักผ่อนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี

(4) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักผ่อนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี หรือสถานศึกษาที่สอนการผสมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(5) สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง หรือร้านค้าในบริเวณสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

(6) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

(7) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

2.7 กำหนดวิธีการหรือเงื่อนไขเพื่อควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

มาตรา 32 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงให้ผู้อื่นดื่ม โดยตรงหรือโดยอ้อม

การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภท ให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้า หรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์

ของเครื่องดัดแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดัดแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิด นอกราชอาณาจักร

3. บทกำหนดโทษ

กำหนดบทลงโทษผู้กระทำการอันถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ

มาตรา 38 ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดัดแอลกอฮอล์ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 26 ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 39 ผู้ใดขายเครื่องดัดแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา 27 หรือมาตรา 28 ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 40 ผู้ใดขายเครื่องดัดแอลกอฮอล์โดยฝ่าฝืนมาตรา 29 หรือมาตรา 30 (1) ต้อง ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 41 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 30 (2) (3) (4) (5) หรือ (6) ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 42 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 43 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 32 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวังโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้ฝ่าฝืนยังต้องระวังโทษปรับอีกวันละไม่ เกิน 50,000 บาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

นอกเหนือไปจากพระราชบัญญัติที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีมาตรการทางกฎหมายอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นต้น

ทฤษฎีประโยชน์สาธารณะ

ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2551, หน้า 69-81) ให้ คำอธิบาย สรุปได้ดังนี้

ในทางกฎหมายเอกชนถือว่า เอกชนต่างฝ่ายต่างมุ่งประโยชน์ส่วนตัวของตน กฎหมายจึง ต้องถือว่า เอกชนเสมอภาคและเท่าเทียมกันตามกฎหมาย นิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงต้องใช้ความสมัคร

ใจเข้าก่อนนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น สัญญาจึงเป็นที่มาของนิติสัมพันธ์ส่วนใหญ่ในระหว่างเอกชนด้วยกัน นอกจากนั้นหากมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามที่ตกลงกันไว้เอกชนจะบังคับกันเองไม่ได้ แต่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลให้บังคับได้

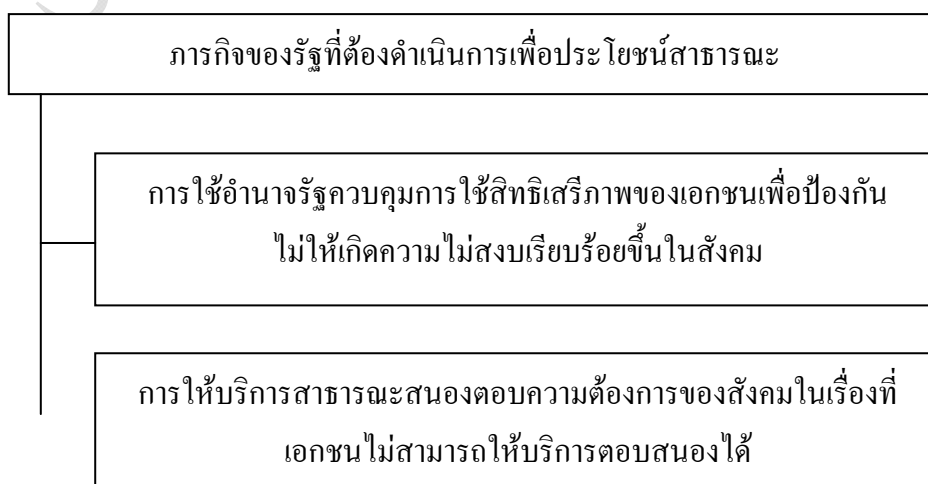
แต่ในกฎหมายมหาชน มีการคิดค้น “รัฐ” ขึ้นมาเป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์ส่วนรวมของคนจำนวนมาก ในกรณีที่ประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชนไม่สอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมของคนหมู่มากในสังคม หรือ “ประโยชน์สาธารณะ” ต้องให้ประโยชน์สาธารณะมาก่อนหรืออยู่เหนือประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชน ซึ่งถ้าปัจเจกชนไม่สมัครใจหรือไม่ยินยอมสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ต้องให้รัฐ โดยองค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลรักษาประโยชน์สาธารณะแทนและอยู่ในนามของคนหมู่มากในสังคม โดยให้องค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจหน้าที่บังคับปัจเจกชนเพื่อประโยชน์สาธารณะได้

ดังนั้น ประโยชน์สาธารณะหรือความต้องการของคนหมู่มากในสังคมจึงเป็นหัวใจของภารกิจของรัฐ และวัตถุประสงค์ของการดำเนินการทุกอย่างขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อมีหลักว่าองค์กรของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะผู้แทนของรัฐต้องการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น ซึ่งต่างจากปัจเจกชนที่ทำการเพื่อประโยชน์ส่วนตัวผลทางกฎหมายมหาชนที่ตามมาคือ รัฐ องค์กรของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีฐานะเหนือกว่าเอกชน

กิจกรรมของรัฐซึ่งดำเนินไปเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นแยกเป็นสองลักษณะ ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุมโดยการออกกฎเกณฑ์หรือคำสั่งให้คนในสังคมปฏิบัติตาม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมืองและการให้บริการสนองตอบความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม

การจัดการและการดำเนินกิจกรรมของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ สามารถจำแนกได้สองลักษณะ ได้แก่ การใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม และการให้บริการสาธารณะสนองตอบความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนในสังคม สามารถสรุปได้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมของรัฐที่ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ (ชาลซัย แสงศักดิ์, 2551, หน้า 71)

ในที่นี้ขอกล่าวถึงเพียงการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมือง

ในประเทศฝรั่งเศส เรียกกิจกรรมของรัฐที่เป็นการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองว่า กิจกรรม “ตำรวจทางปกครอง” (Police administrative) ซึ่งศาสตราจารย์ฌ็อง ริเวโร่ ปรมาจารย์ทางกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสอธิบายไว้ สรุปได้ดังนี้

1. แนวความคิดของการใช้อำนาจรัฐควบคุมเวลาใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน

ในสังคมที่มีระเบียบ การใช้สิทธิเสรีภาพโดยอิสระของปัจเจกชนต้องอยู่ภายในกรอบและเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่รัฐได้กำหนดไว้ในกฎหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว องค์กรของรัฐฝ่ายบริหารจึงมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกฎเกณฑ์เป็นการทั่วไป ออกคำสั่งเป็นการเฉพาะราย และปฏิบัติการทางกายภาพเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ และหรือคำสั่งที่ได้ออกไว้ เพื่อจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพโดยอิสระของปัจเจกชนให้เคารพปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่รัฐได้กำหนดไว้เพื่อการมีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งนี้ ภายในกรอบของกฎหมาย

2. วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน

วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน คือ การป้องกันมิให้มีการกระทำที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและการระงับการกระทำดังกล่าวเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย กิจกรรมดังกล่าวจึงแตกต่างจาก “ตำรวจทางคดี” (Police judiciaries) ซึ่งเป็นกิจกรรมของรัฐอีกประเภทหนึ่งที่มีการจับกุมและการดำเนินคดีอาญากับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กฎเกณฑ์หรือคำสั่งขององค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การแยกแยะกิจกรรมของรัฐทั้งสองประเภทดังกล่าวข้างต้นมีผลในทางปฏิบัติ คือ การใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชนเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐฝ่ายบริหาร อันเป็นเรื่องของกฎหมายปกครอง และข้อพิพาทเกี่ยวกับกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง ส่วนการจับกุมและการดำเนินคดีอาญากับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนจับกุมตัวผู้ต้องหา สอบสวน ทำสำนวนและตั้งฟ้อง อัน

เป็นเรื่องของกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

กิจกรรมทั้งสองอาจใช้บุคลากรของรัฐกลุ่มเดียวกันหรือคนเดียวกันก็ได้ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ เช่น พนักงานศุลกากร พนักงานสรรพสามิต พนักงานป่าไม้ มีอำนาจหน้าที่ทั้งในด้านการป้องกันมิให้มีการกระทำที่จะกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเพื่อให้มีการลงโทษบุคคลดังกล่าวได้

3. มาตรการในการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชน

ในกรณีที่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบการรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยมีอำนาจหน้าที่และมาตรการในการดำเนินการเป็นการทั่วไป ถือว่าเป็นกิจกรรม “ตำรวจทางปกครองทั่วไป” (Police générale) แต่ในกรณีที่มิกฎหมายเฉพาะ กำหนดมาตรการในการป้องกันมิให้มีความไม่สงบเรียบร้อยในเรื่องหนึ่งเรื่องใดไว้เป็นพิเศษ (เช่น การควบคุมการก่อสร้างอาคารการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การควบคุมการเข้าเมือง และการทำงานของคนต่างด้าว เป็นต้น) ถือว่าเป็นกิจกรรม “ตำรวจทางปกครองเฉพาะ” (Police spéciale) เช่นกัน

มาตรการในการใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชนสามประการ ได้แก่

(1) การออกกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งรับผิดชอบกิจกรรมดังกล่าวมีอำนาจออกกฎเกณฑ์ที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป เพื่อจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีสภาพบังคับเป็นโทษทางอาญาสำหรับผู้ซึ่งฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ดังกล่าว

(2) การออกคำสั่งที่มีผลใช้บังคับเฉพาะราย องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งรับผิดชอบกิจกรรมดังกล่าวมีอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะออกคำสั่งอนุญาต คำสั่งห้ามมิให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (เช่น ห้ามมิให้มีการประชุมหรือการชุมนุมที่อาจนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อย) คำสั่งให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง (เช่น สั่งให้ผู้ชุมนุมประท้วงสลายตัว) การออกคำสั่งลักษณะดังกล่าวโดยปกติทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาจทำด้วยวาจาหรือโดยวิธีการอื่น (เช่น เจ้าพนักงานจราจรโบกมือให้รถหยุดหรือสัญญาณไฟจราจร)

(3) การใช้กำลังปฏิบัติการ ในกรณีที่จำเป็นต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งรับผิดชอบกิจกรรมดังกล่าว อาจใช้กำลังปฏิบัติการทางกายภาพได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อาวุธปืน การใช้กำลังเจ้าหน้าที่ผลักดันหรือสลายฝูงชน หรือการบังคับทางปกครอง

4. การจัดองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชน

กรณีต้องแยกแยะระหว่างองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใช้อำนาจรัฐควบคุมการใช้สิทธิเสรีภาพของเอกชนซึ่งมีอำนาจในการออกกฎเกณฑ์ และคำสั่งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองกับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย

องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐบางองค์กรอาจมีทั้งอำนาจในการออกกฎเกณฑ์และคำสั่งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง และมีอำนาจบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่องค์กรบางองค์กร (เช่น ผู้บริหารท้องถิ่น) อาจมีเพียงอำนาจในการออกกฎเกณฑ์และคำสั่งโดยไม่มีอำนาจบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ตำรวจ

SPU CHONBURI